

KERKBEHEER

In deze uitgave:

- **Forumdiscussie VKB-Congres over maatschappelijke ontwikkelingen en de kerk**
- **Collecterooster 2013 en richtlijnen voor de gemeentebegroting voor 2013**
- **Aanpassing pachtprizen**
- **Suggesties om een succesvolle actie Kerkbalans 2013 te voeren**
- **Nieuws uit de provinciale afdelingen van de VKB**

VERENIGING VOOR

KERKRENTMEESTERLIJK

BEHEER IN DE PKN

van hoogevest architecten

Bureau voor Architectuur en Restauratie
Bureau voor Consultancy
Bureau voor Architectuurhistorie Kariatiden

nieuwbouw
restauratie
onderhoud
herinrichting
herbestemming

Westsingel 9
3811 BA Amersfoort
033 4631705 | bureau@vanhoogevest.nl
www.vanhoogevest.nl | www.bouwenophistorie.nl

KERKORGELBOUWERS

J.L. VAN DEN HEUVEL

vdheugel.orgelbouw@wxs.nl <http://vandenheugel-orgelbouw.nl>

Amstelwijckweg 44, 3316 BB DORDRECHT Tel. 078 6 17 95 40

 SLOOFF - ORGELBOUW
www.sloofforgelbouw.nl

Luijtenstraat 17
2941 CE Lekkerkerk

Tel.: 0180—68 15 62
e-mail: info@sloofforgelbouw.nl

Nieuwbouw
Restauratie
Stemmen en
Onderhoud

De kracht in vellen offset.

 Roto Smeets

Roto Smeets GrafiServices

GrafiServices

Een bedrijf dat vecht voor
de successen van zijn klanten.
Of het nu gaat om vellen offset,
pre-media, nabewerking,
pre-distributie of distributie...
Superstrong, sharp, safe & fast.

T 030 - 282 28 22
T 040 - 250 50 00
www.rsgrafiservices.nl

Zijn we de beste?

Ja.. Want we zijn er in geslaagd luidsprekers te maken waarin alle versterkers en hulp apparaten zijn ondergebracht. U hoeft dus niet meer veel te investeren in stapels apparaten en luidsprekers. We onderscheiden ons door perfect verstaanbaar en helder geluid overal in de kerkzaal met slechts enkele CANTOR luidsprekers

Onze kennis van zaken zetten we feilloos om in een perfect werkend systeem waar galmrijke akoestiek en geluidreflecties niet meer bepalend zijn voor *goede* communicatie! ...

Wij laten galmrijke akoestiek in haar waarde en zijn goede maatjes met de organist en uw kerkkoor. Maar bovenal is perfect geluid in de kerk hierdoor veel voordeliger geworden.

Immers,

Kennis is van geen waarde tenzij je deze kostenbesparend in de praktijk kunt brengen

Contact met "De bedenkers van beter geluid in kerken" 040 2420840.

Leiderdorp Scheppingskerk

Een **goede verstaanbaarheid** in de kerk is niet altijd eenvoudig te realiseren. Door een veelheid aan akoestische factoren is het nodig een professionele en ervaren partner in te schakelen.

Schaapsound is dé leverancier op het gebied van kerkgeluids-installaties, projectie en videoapparatuur en moderne oplossingen voor de kerktelefoon.

Niet alleen door jarenlange ervaring in honderden kerken, maar ook door ons specialisme in het zelf ontwikkelen van hoogwaardige, innovatieve producten. **Zo kunnen we optimaal inspelen op uw specifieke situatie.**

schaapsound

Ridderkerk: Kaartenmakerstraat 18, 2984 CB; Tel. 0180 41 46 00 Zwolle: Baileystraat 2a, 8013 RV; Tel. 038 785 19 77
www.schaapsound.nl info@schaapsound.nl

Zorgeloos betalingsverkeer?

PKN kerken kunnen bij Stichting Kerkelijk Geldbeheer sparen, lenen en hun betalingsverkeer regelen. Bovendien biedt SKG Online u de mogelijkheid digitaal betalingen te verrichten. SKG werkt zonder winsttoegmerk. Met gunstige rentepercentages en lage kosten voor betalingsverkeer.

Want ons motto is: *Geld van de kerk voor de kerk!*

www.skggouda.nl

**PRONK BOUWT
MET MEERWAARDE**

PRONK LEIDERS BV

leidekwerk
lood-, koper- en zinkwerk
ladder- en klimhaken

Vakgroep
Restauratie

Machinestraat 2, Postbus 20, 1749 ZG Warmenhuizen
Telefoon (0226) 39 1374, fax (0226) 39 2032

E-mail: info@pronkbouw.nl, website: www.pronkbouw.nl

**ALPHA
VOCHTTECHNIEK**

**Veelzijdig en al meer dan 33 jaar ervaring
in het bestrijden van vochtproblemen:**

- adviezen en onderzoek m.b.t. vochtbestrijding
- injecteren (zowel constructief als waterdichtend)
- waterdicht maken van kelders en souterrains
- injecteren tegen optrekkend vocht
- bestrijden van vochtoverlast in kruipruimten
- hydrofoberen van metselwerk, beton en natuursteen
- betonreparatiesystemen
- renovatie- en restauratiepleisters
- houtworm-, schimmel- en zwambestrijding

Postbus 409,
4600 AK Bergen op Zoom
Telefoon: 0165 - 38 62 00
E-mail: info@alphavochttechniek.com
Internet: www.alphavochttechniek.com

Totaalconcept

De kracht van de combinatie zorgt voor bekroond licht. Licht moet functioneel, sfeerverhogend en levend zijn. Dát is onze prestatie. Zowel de lichtarchitectuur als de technische installatie zijn bij ons in goede handen. De kroon op ons werk is bijzonder, letterlijk en figuurlijk. Letterlijk door de kroonluchters, figuurlijk met de kwaliteit van onze dienstverlening.

BEKROOND LICHT

**ELEKTROTECHNIEK
van den Berg bv**
LEUSDEN
www.elektrovdberg.nl
telefoon: 033-4941235

**Brink &
Van Keulen**
De Winklerse Kunstverf
www.brinkenvankeulen.nl
telefoon: 020-7370230

VERMEULEN LICHTARCHITECTUUR
Het bureau voor lichtadviezen op maat
Partners voor advies en ontwerp
www.lichtendekerk.nl
telefoon: 0315-346164

KERKBEHEER

Colofon

Dagelijks bestuur VKB

Mr. P.A. de Lange, Piershil, voorzitter
 Drs. C. de Raadt, Bodegraven, vice-voorzitter
 H. Jonkhorst, Woudenberg, secretaris
 W.G. Roseboom, Nieuwegein, 2e secretaris-penningmeester
 Ing. D.J. van Cuilenburg AA/MA, Leiden, penningmeester
 mevr. E.J. Steensma-Dijk, Buitenpost, lid
 M.G.R. Barendrecht, Maassluis, lid
 Prof. ir. M.J.L. Tiernego, Breda, lid
 ir. B.P. de Wit RTD, Sprang-Capelle, lid.

Ereleden

D.G. Bijl, Th.L. van Hazel en
 drs. G. van Soest

Redactie

W.G. Roseboom, voorzitter, J.C. Riemersma,
 H.L. Roth en R.M. Belder, eindredacteur

Centraal Bureau

Nicolaas Maessingel 271D,
 3311 KS Dordrecht
 E-mail: info@kerkrentmeester.nl;
 Tel. 078 - 639 36 66, fax. 078 - 631 59 49
 Website: www.kerkrentmeester.nl

Postadres administratie en redactie

Postbus 176, 3300 AD Dordrecht

Abonnementen

Abonnementsprijs per jaar voor leden van de VKB: 1 t/m 5 abonnementen € 22,- per abonnement; 6 t/m 10 abonnementen € 20,- per abonnement en 11 en meer abonnementen € 18,- per abonnement.
 Abonnementsprijs voor niet-leden € 25,- per abonnement.
 Deze prijzen zijn exclusief 6 pct. BTW.
 ISSN 1568-8712

Vormgeving

Grafisch Bureau DUS BV, Rotterdam

Druk

Roto Smeets Grafiservices

Oplage

7.000 ex.
 © september 2012

Foto omslag

Kerkgebouw van de hervormde gemeente te Gendringen.

INHOUD

De begroting 2013	295
Forumdiscussie over maatschappelijke ontwikkelingen	297
Agenda voor kerkrentmeesters	299
Workshop VKB-Congres: Beleggen	300
Kalender voor kerkrentmeesters	301
Het collecterooster 2013 en het overleg met het college van diakenen	302
Met Kerkbalans het jaar rond	303
Aanpassing pachtprizen	304
BTW gaat van 19 naar 21 procent	304
Richtlijnen begroting 2013 voor de plaatselijke gemeenten	305
C.D. van Veen overleden	308
Excursie Van Oeckelenorgels	308
Jaarthemadag VBMK 2012	308
Hinsorgel hervormd Meeden	308
Meer giften en minder subsidie goede doelen	308
Suggesties voor een succesvolle actie Kerkbalans 2013	309
Nieuws uit de provincies	311
Jaarverslag 2011 SKG	312
550 Jaar Grote of Laurenskerk Weesp	312
Sterke groei van vrijwilligers Duitse kerk	312
Werk van SKKN moet doorgaan	313
Kerk Midden-Beemster verbonden met nieuwbouw	315
Restauratie Nicolaaskerk Hemelum	315
Erepenning voor Stichting Bijzondere Begraafplaatsen Hoogezand c.a.	316
De orgelbank	316
Synode gaat in 2013 naar 75 leden	316
Legaat voor Grote kerk Epe	316
Folders en actiemateriaal voor Kerkbalans 2013	317
BRIM-subsidie 2012	318
Het behoud van historische interieurs	319
Sint-Maartenskerk Gendringen gerestaureerd	320
Kerk Farmsum aan opknopbeurt toe	320
Kerncijfers deelnemers Kerkbalans 2012	321
Richtlijnen tarieven verhuur kerkelijke ruimten en vergoeding voor diensten van kerkelijke gemeenten	322
Onderscheidingen van de VKB	324
Koninklijke onderscheiding voor P. van Beekhuizen te Vollenhove	324

De begroting 2013

In het vorige nummer stonden we stil bij Kerkbalans en de presentatie van de eerste prognose voor de actie Kerkbalans 2012. Voor de Protestantse Kerk kwam het voorlopige gezamenlijke resultaat uit op een gemiddelde daling van 2 procent. Dat liegt er natuurlijk niet om. Er lijkt sprake van een kentering. Was er tot voor kort sprake van dat per saldo minder mensen toch weer meer gaven, die tijd lijkt voorbij. De ontwikkeling voor de komende jaren wint daarmee aan onzekerheid. Zal er sprake zijn van een blijvende afkalving, of gaat de daling zich versnellen?

Bij het opstellen van de begroting 2013 zal elke gemeente primair de reeks cijfers van de eigen gemeente moeten aanvullen, maar daarbij wel rekening moeten houden met een algemene teruggang.

Onzekerheid stapelt zich ook op bij de traktementen en salarissen. Het wordt eentonig om steeds te herhalen dat er nog geen duidelijkheid is over de ontwikkelingen vanuit de onderhandelingen inzake nieuwe cao-afspraken voor de rijksambtenaren. De onzekerheid in de cijfers wordt daarmee van jaar tot jaar wel groter. Beleidscommissie Predikanten heeft in de begroting 2011 een stijging van de traktementen geraamd van 1 pct. ten opzichte van 2010. Vervolgens is er in de begroting 2012 ook een stijging van de traktementen geraamd van 1 pct. ten opzichte van de begroting 2011. Nu wordt vooralsnog in de conceptbegroting voor 2013 uitgegaan van een stijging van de traktementen met 0,5 pct. ten opzichte van de begroting 2012. Zoals gezegd: deze stijgingen zijn onzeker.

Door de beoogde overgang van de predikantenpensioenen naar pensioenfondsen Zorg en Welzijn en de beoogde overgang van het arbeidsongeschiktheidspensioen naar Aegon zijn er ook nog onzekerheden over de precieze premies die daar bij gaan horen. De meeste zekerheid zit gelukkig in de verwachting dat de kosten voor de gemeenten en voor de predikanten door deze verandering gaan dalen. Op dit moment ziet het er naar uit dat de totale optelsom van de totale predikantslasten (traktement, vergoedingen en pensioen) in ieder geval niet hoger zal uitkomen dan vorig jaar en mogelijk zelfs iets zal dalen.

Een specifiek aandachtspunt bij het opstellen van de plaatselijke begroting is het collecterooster. Ordinantie 11 artikel 6 heeft niet voor niets het opschrift: "De begrotingen en het collecterooster". Het collecterooster is

namelijk een belangrijke bron voor de inkomsten van de gemeente. Voorkomen moet worden dat het rooster een zaak van louter routine is. Met aangepaste data de doelen van het voorgaande jaar overnemen. Ook de landelijke kerk is actief met het collecterooster bezig. Op het landelijke collecterooster staan naast de collecten voor het werk van Kerk in Actie veertien collectemomenten voor het werk van de Protestantse Kerk. Onder meer voor speerpunten van de Protestantse Kerk als "Jeugdwerk" en "Missionair Werk & Kerkgroei". Bij Kerkinformatie van juli-augustus 2012 was een speciaal collectekatern gevoegd. Het is dus van belang om de door de landelijke kerk aanbevolen collecten bij het opstellen van het lokale collecterooster in ogenschouw te nemen. Omdat het nogal eens aanleiding geeft tot vragen, willen we onderstrepen dat alle collecten op het landelijke rooster op basis van vrijwilligheid zijn. Het quotum is verplicht, de collecten zijn vrijwillig.

De begroting heeft ook een stevige relatie met de meerjarenbegroting. Daarin krijgen ook de meer beleidsmatige ontwikkelingen een plaats. Mogelijk dat er uit het beleidsplan en vanuit de meerjarenbegroting zaken moeten worden meegenomen in de begroting voor het komende kalenderjaar.

Na het rekenwerk zal blijken of de begroting sluitend is, zonder een tekort. Bij veel gemeenten is dat geen vanzelfsprekendheid meer.

Richtlijnen die kunnen helpen bij het cijferwerk staan elders in dit nummer.

Veel succes bij deze belangrijke taak om het gemeentewerk voortgang te doen vinden!

De VKB heeft in samenwerking met Marsh en Mercer het totaalpakket aan collectieve polissen verbeterd. Deze verzekeringen zijn op maat gemaakt voor de VKB-leden en hebben zeer scherpe premies. Op de internetsite www.vkb-verzekeringen.nl kunt u verzekeringen afsluiten, schaden melden en informatie handig terugvinden. Voor gemeenten, betrokken medewerkers, predikanten, maar ook vrijwilligers zijn adequate verzekeringen beschikbaar. De meeste VKB-leden maken al gebruik van onderstaande verzekeringen:

Marsh:

- bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering
- brandverzekering
- fraude- en berovingverzekering
- wettelijke aansprakelijkheidsverzekering
- rechtsbijstandverzekering

Mercer:

- groepsreis/ongevallenverzekering
- ongevallenverzekering voor vrijwilligers
- persoonlijke ongevallenverzekering
- vervangingsverzekering predikanten
- verzuimverzekering
- WGA hiaatverzekering
- zorgverzekering

Uw contactpersoonPieter Stoeltie | T: 020 -54 17 539 | E: info.vkb@mmc.com**Uw contactpersoon**Tibaut Gaspers | T: 010 - 40 60 964 | E: info.vkb@mmc.com

Forumdiscussie over maatschappelijke ontwikkelingen en de Kerk

Na de inleidingen van prof. dr. P. Schnabel en ds. W.B. Beekman volgde er tijdens het VKB-Congres op 21 april een korte forumdiscussie, geleid door de heer B. van Noord, waaraan naast de beide inleiders ook de heren G.L. Westerveld (bestuurslid van de Dienstenorganisatie van de Kerk) en drs. C. de Raadt (secretaris van het hoofdbestuur van de VKB) deelnamen.

Werelden voor ons te begaan

De heer Van Noord concludeert uit de inleiding van ds. Beekman: ophouden met heimwee. Je zit in een andere werkelijkheid en leef daar dan uit. Laat het beeld van het heden los.

Ds. Beekman: "Ja, maar zie ook de oogst van het heden. Van 1985 tot 2000 was ik predikant van de hervormde gemeente Koudum waar destijds 1.587 leden waren en toen ik wegging waren dat er 1.012. Toen ik kwam zat de kerk voor de driekwart vol en toen ik wegging zat de kerk ook driekwart vol, maar toen zaten alle gereformeerden er bij. Er was keihard gewerkt met jongeren, kinderen, verstandelijk gehandicapten en ouderen. Ik was teleurgesteld, en velen met mij, dat dit er van over was. Het gaat alleen voorbij. In die periode was ik ook synodevoorzitter en elk jaar was er wel weer een rapport waarin werd aangetoond dat binnenkort binnen de kerk het licht uit zal gaan. Dat waren moeilijke jaren.

Ik ben er drie jaar uit geweest. Heb ander werk gedaan om moed te verzamelen. Dat is me gelukt. Tot mijn verrassing ben ik wekelijks naar de kerk gegaan en gelovig gebleven waar ik dacht "Als de kerk niet bestond dan zouden ze haar moeten uitvinden". Maar dat hoeft niet met een grote groep. Het kan ook met een klein groepje. Ik ben met veel vreugde dominee in Warns en Molkwerum. Twee kleine gemeenten die in zeven jaar tijd wat

Van links naar rechts: Dagvoorzitter de heer B. van Noord en achter de tafel ds. W. B. Beekman, prof. dr. P. Schnabel, G.L. Westerveld en drs. C. de Raadt.

kerkgang betreft gelijk gebleven zijn. Ik kom ook nog steeds in Koudum en daar zit de kerk ook voor driekwart vol. Als wij op een andere manier kerk zijn, dan zijn er denk ik werelden voor ons te begaan."

Passende jas

Aan de heer Schnabel wordt gevraagd hoe hij naar deze levenshouding van ds. Beekman kijkt. De heer Schnabel: "Dat klinkt heel dapper, niet bij de pakken neer gaan zitten en kijken welke mogelijkheden er zijn. De setting waarin je dan met een kleinere groep verder gaat, is dan wel een setting die gebaseerd was op de grote volkskerk. Dat is dan een last, wanneer je met een te grote ruimte zit, in een te kostbare omgeving zit met te kostbare voorzieningen. In veel situaties kun je niet anders dan vaststellen dat een kerk voor 1.000 bezoekers is gebouwd, terwijl er nu 100 komen. Er is dan geen sfeer omdat er een te

grote ruimte is die niet bezet wordt."

Aan de heer Westerveld vraagt de heer Van Noord wat uit de inleiding van ds. Beekman is blijven hangen. De heer Westerveld: "De laatste zinnen 'Deze kerkrentmeester gaat nu slapen'. Want je mag gewoon gaan slapen. Je werkte je driekwart in de rondte, maar je mag op een gegeven moment gaan slapen. Verder herkende ik me erg in de 10 geboden die gegeven werden. Als we er zo met elkaar aan gaan staan en we gooien die last eens van ons af en we gaan gewoon aan het werk, dan is het heerlijk om daarmee bezig te zijn."

Andere organisatievorm nodig

De heer Van Noord vraagt de heer De Raadt naar een analyse en hoe we verder gaan focussen. De heer De Raadt: "Ik bleef bij ds. Beekman ook bij dat slot hangen, maar ook de slag die hij maakte naar ▶

de informele groepen. Dat spreekt me zeer aan. Je zou je kunnen afvragen hoe de stadskerken hier tegenaan kijken. Ik denk dat het ook daar van toepassing kan zijn. Als je vanuit deze doelstelling bezig bent, dan kun je zo lang mogelijk plaatselijk actief blijven. Dat betekent dat je andere organisatievormen nodig hebt om dat te realiseren. Dat vergroot zich uit naar de Kerk als geheel, want de discussie over het beheersmodel voor de Kerk van de toekomst voeren we niet zomaar. Dat heeft hier mee te maken.

De heer Van Noord legt de heer Schnabel een spanningspunt voor uit de inleiding van ds. Beekman waar een diffusiteit zit over lidmaatschap van een kerk en geen lid-zijn, maar waarbij de kerk gastvrij wil zijn. Uit het verhaal van de heer Schnabel constateert hij een behoorlijke waterscheiding tussen de moderne tijd en de mensen die uit andere waarden leven en die in de beeldvorming en in de wereld van de kerk niet meer iets hebben van 'Daar zouden we nog even bij aan kunnen sluiten'.

De heer Schnabel: "Ds. Beekman heeft het mooi aangegeven. Als mensen komen en toch de drempel van de kerk over gaan, is daar een reden voor. Bij de katholieke kerk is dat de nachtmis, want dan zit de kerk altijd vol. Dan moet je zorgen dat je een mooi aanbod hebt. De mensen beleven daar wat aan. Ze vinden het prettig dat moment van gezamenlijkheid en verdieping mee te maken. Maar om op deze manier, en dat viel niet uit de inleiding van ds. Beekman op te maken, de mensen weer naar de kerk te

krijgen, die tijd is echt voorbij. Als mensen zich willen laten winnen, dan doen ze dat uit zichzelf vanuit de gedachte "Hier heb ik wat aan". De heer De Raadt: "Nu de kerk in een minderheidspositie verkeert en geen machtsfactor meer is, verlaag je niet alleen de drempel, maar is het nodig dat je ook meer naar buiten treedt met je activiteiten. Dat je de kerk open zet en dat die zich meer daardoor in de gemeenschap kan plaatsen. Dan kun je ook gemakkelijker naar buiten treden."

Invloed van Dorpskerk

De heer Van Noord vraagt de heer Schnabel of de bijdrage die de kerk aan het dorp kan geven een bepaalde cohesie is waarvan je kunt zeggen dat mensen daar op zitten te wachten.

De heer Schnabel: "Bij kleinere gemeenschappen waarover ds. Beekman sprak zie je dat mensen het dorpsleven zeer positief beleven. Men kent elkaar zonder elkaar te hinderen. Zeker oudere mensen hebben daar behoefte aan. De sociale controle van vroeger vonden de mensen erg hinderlijk. Alles werd gezien en met elkaar besproken, maar vandaag de dag geeft dit een gevoel van veiligheid en vertrouwdheid. Een dorpskerk in deze kleine gemeenten kan daar een zeer belangrijke rol in spelen. De kerk heeft nu eenmaal dat gebouw en dan is het belangrijk wanneer dat ook ten dienste wordt gesteld van de plaatselijke dorpsgemeenschap."

De heer Van Noord wijst op het feit dat de Kerk zo stevig georganiseerd is in allerlei structuren van raden en

commissies. Ds. Beekman pleit op een gegeven moment voor een lichte binding. Maar wat betekent dat voor een gemeente als onderneming?

De heer Westerveld: "Dat is een tendens van de tijd. Ook voor ondernemingen. De tijd dat we mensen op kantoor hebben van 08.00-17.00 uur is niet meer. De mensen kiezen zelf hoeveel uur te willen werken en ze krijgen taken toebedeeld. We sturen op output, want als je als bedrijf wil overleven, behoeft je niet op aanwezigheid te sturen, want dan weet je zeker dat het mis gaat.

In feite ligt het bij de kerk net zo. De aanwezigheid op allerlei vergaderingen en bijeenkomsten is niet allemaal meer nodig. Er zijn in deze tijd allerlei andere vormen van communicatie die veel effectiever werken.

Ik ben daarom blij met de visienota van de Kerk en met de aanzetten en contouren zoals die deze week door de algemeen directeur van de Dienstenorganisatie gepresenteerd werd, waarbij ruimte gemaakt wordt om hiermee aan de slag te gaan en na 4 of 5 jaar kijken hoe we gewerkt hebben. En dan zien we of we de kerkorde daarop moeten aanpassen, maar de ruimte in de kerk komt er aan alle kanten.

De heer Van Noord vraagt de heer De Raadt of we dit kunnen.

De heer De Raadt: "Ja, je moet je dan afvragen wat je nodig hebt om mensen daarvoor te faciliteren. De VKB presenteert zich de laatste tijd ook als een projectorganisatie en in feite zul je zoiets ook op plaatselijk niveau moeten realiseren. De

DEN HOED
aannemers

De ambachtelijke bouwver

Den Hoed Aannemers B.V.
Bergambacht 0182 - 351 225

Gespecialiseerd in **restauratie** en **onderhoud** van uw **kerkgebouw**

Kijk voor referenties en meer info op www.denhoed.nl

■ RESTAURATIE ■ ONDERHOUD ■ NIEUWBOUW

kerkrentmeesters moeten daarvoor geëquipeerd worden. We kunnen dat niet door het geven van een cursus, want zo werkt dat vandaag de dag niet meer. We zullen hen dat op een andere manier moeten bijbrengen. Wij zijn steeds meer kenniscentrum aan het worden waarbij je dan tevens met elkaar in debat gaat hoe je dit soort vraagstukken op plaatselijk niveau oplost. Dit is een belangrijk instrument om de gemeente optimaal van dienst te kunnen zijn, waardoor zij ook zo lang mogelijk als zelfstandige gemeente kan blijven opereren.

Godslamp brandende houden

De heer Van Noord geeft het laatste woord aan ds. Beekman.

Ds. Beekman: "Een heel belangrijk beeld bij mijn onderzoek en het schrijven de was de vorming van een Godslamp. Ik ben als orthodoxe hervormde jongen ooit in een klooster geweest van de Achelse kluis (onder Valkenswaard). In die enorme kerk brandde dag en nacht een heel klein lampje. Ik vroeg de pater wat de betekenis daarvan was. Hij vertelde me dat dit het Godslampke is en dat symboliseert de aanwezigheid van onze Lieve Heer. Altijd. Bij dag en nacht. Als er rituelen bediend worden en als iemand de stilte wil zoeken. Dat lampje blijft branden. Dat was voor mij het beeld waar we het allemaal voor doen. Het gaat niet om grote meerderheden van mensen, maar dat er een groep mensen is die in onze gemeenschappen zo'n lampje brandende houden ten behoeve van de gehele bevolking. Mensen kiezen zelf wel hoe ze daarvan gebruik willen maken, maar het geeft mensen rust in hun zielen, zonder dat je hun zielen wil winnen. Wanneer er een groep mensen bereid is dit te doen, dan moeten wij een manier vinden hoe daarmee om te gaan. Want als we minderheid zijn, gaat er veel veranderen. We zitten met monumentale kerken en met geldwerving en het wordt zo langzamerhand duidelijk dat het oude geldwervingssysteem uitgewerkt raakt. We worden meer afhankelijk van legaten en erfstellingen. Maar dat is uw deskundigheid en ik hoop dat u daarvoor allerlei slimme manieren bedenkt om daarin te zullen slagen.

Agenda voor kerkrentmeesters

Oktober 2012

- 9 oktober:** Regiobijeenkomst afdeling Noord-Brabant-West (Terheijden)
- 29 oktober:** Regiobijeenkomst afdeling Utrecht (Harmelen). Aanvang: 20.00 uur
- 30 oktober:** Regiobijeenkomst afdeling Groningen (Grijpskerk). Aanvang 19.45 uur.

November 2012

- 1 november:** Regiobijeenkomst afdeling Groningen (Bedum). Aanvang 19.45 uur.
- 5 november:** Regiobijeenkomst afdeling Friesland (Dokkum)
- 5 november:** Regiobijeenkomst afdeling Utrecht (Bunschoten). Aanvang: 20.00 uur
- 6 november:** Najaarsbijeenkomst afdeling Gelderland in Rheden. Inleiders zijn de heren K. Broeder uit Ede die over de BRIM-regeling 2013 spreekt, terwijl ir. D. Hoogendoorn uit Eelde zal spreken over de keuze van het kerkgebouw.
- 6 november:** Regiobijeenkomst afdeling Friesland (Drachten)
- 8 november:** Regiobijeenkomst afdeling Friesland (Heerenveen)
- 12 november:** Regiobijeenkomst afdeling Zuid-Holland in kerkelijk centrum "De Bron" te Alphen aan den Rijn. Gespreksonderwerpen zijn: de meerjarenbegroting, opstellen van notariële akten inzake lijfrente, hoe kan er op de uitgaven bespaard

worden en verzekering van monumentale kerkgebouwen in het kader van de BRIM-regeling.

12 november: Regiobijeenkomst afdeling Friesland (Franeker).

13 november: Regiobijeenkomst afdeling Groningen (Vlagtwedde). Aanvang: 19.45 uur

14 november: Najaarsvergadering afdeling Drenthe (Verenigingsgebouw "De Ontmoeting", Brink 1, Vries) Inleider: ds. W.B. Beekman, onderwerp: "Leve de Dorpskerk", aanvang: 19.30 uur.

15 november: Regiobijeenkomst afdeling Utrecht (Maarsbergen). Aanvang: 20.00 uur.

15 november: regiobijeenkomst provinciale afdeling Noord-Brabant-West (Almkerk).

19 november: Najaarsvergadering afdeling Drenthe (Hervormde kerk Hollandscheveld, Hendrik Raakweg 19) Inleider: J. Runherd, onderwerp "Hand aan de Ploeg",aanvang: 19.30 uur.

Januari 2013

10 januari: Perspresentatie Kerkbalans 2013 13 – 27

Januari: Actie Kerkbalans 2013, motto: Wat is de kerk mij waard?

April 2013

6 april: VKB-Congres en – Beurs 2013 (NBC, Nieuwegein)

Als wij er maar met elkaar van overtuigd zijn dat het een waarde is dat we het kleine lampje altijd laten branden", aldus ds. Beekman.

Sluiting

Hierna brengt de voorzitter van het hoofdbestuur van de VKB, mr. Peter A. de Lange, dank aan de heren Van Noord, Beekman, Schnabel en Westerveld voor deze zeer boeiende presentatie en de wijze waarop daarover is gediscussieerd. Hij wijst

erop dat ook de VKB in een veranderingsproces betrokken is en meedenkt over de toekomst van onze Kerk, zoals uit het symposium van maart 2010 met als titel "Kansen voor Kerken" gebleken is. Ook wordt gedacht aan een daarop afgestemd beheermodel. Hierna overhandigt hij de gespreksdeelnemers bloemen en wijst hij de aanwezigen op de deelname aan de workshops en het bezoek van de beurs.

Beleggen

Tijdens het VKB-Congres dat op 21 april dit jaar in Nieuwegein plaatsvond, hield drs. G.J. van Tongeren voor de workshop "Beleggen" een inleiding. De workshop werd geleid door de heer D. de Vries AA, terwijl het verslag van de hand is van de heer H.L. Roth.

De voorzitter opent de workshop en geeft het woord aan de inleider, de heer G.J. van Tongeren. De heer Van Tongeren heeft een achtergrond vanuit enkele grote steden. Hij is bekend met Rotterdam en Den Haag. In Den Haag is hij al geruime tijd betrokken bij de diaconie. In een grote stad als Den Haag is er veel behoefte aan diaconale activiteiten. Veel activiteiten liggen op het snijvlak van kerk en burgerlijke gemeente. Vanuit een goede band met de burgerlijke gemeente zijn veel werkzaamheden belegd in de uitvoeringsorganisatie STEK (Stad en Kerk). De jaarlijkse begroting leunt grotendeels op de inkomsten uit beleggingen. Globaal komt 95 procent van de diaconale inkomsten uit de beleggingen en de resterende 5 procent uit collecten.

Kon de penningmeester van de diaconie vroeger de verantwoordelijkheid voor het beleggen wel voor eigen rekening nemen, vandaag is dat niet meer mogelijk. Het vermogensbeheer is complexer geworden en vraagt om een professionele aanpak, zeker bij grotere vermogens. In Den Haag is dan ook gekozen om te werken met een "Beleggingsstatuut Diaconie" als kader. Voor de advisering is een beleggingsadviescommissie ingesteld (met een "Reglement Beleggingsadviescommissie"). Ter informatie: zie voor de inhoud van deze documenten: www.diaconiedenhaag.nl, onder "organisatie". De interne besluitvormingsstructuur en de toedeling van de verantwoordelijkheden en bevoegdheden moeten

Drs. G. J. van Tongeren.

duidelijk zijn. Voor de uitvoering van de beleggingen zijn een vijftal vermogensbeheerders ingeschakeld, met afspraken over periodieke rapportage en overleg.

Het zojuist genoemde beleggingsstatuut heeft inhoudelijk een aantal onderwerpen. Genoemd kunnen worden: de toegestane beleggingscategorieën (aandelen, obligaties, vastgoed, alternatieven etc.); de bandbreedte per beleggingscategorie; eisen die worden gesteld aan externe vermogensbeheerders (reputatie, professionaliteit, ruime ervaring, ingebracht vermogen maximaal bijvoorbeeld 5% van totaal beheerd vermogen).

De externe vermogensbeheerders krijgen een schriftelijk mandaat. Daarin staan zaken als: betreft het advies of beheer; wat zijn de toegestane beleggingscategorieën (en eisen daaraan: liquiditeit, triple A, uitsluitingen, rapportage, vergoeding etc.).

Een specifiek element is duurzaam beleggen. Duurzaam beleggen kan werken met uitsluitingen als wapens, kernenergie, tabak, kinderarbeid etc. Om goed met duurzaamheid aan de slag te gaan wordt samengewerkt met Bank Sarasin, een Zwitserse organisatie met veel

expertise op het terrein van duurzaamheid, waarbij het rendement niet uit het oog wordt verloren (zie: www.sarasin.ch).

Onder meer de behoefte aan meer professionalisering van het vermogensbeheer en de toegenomen druk op de verantwoordelijken, hebben geleid tot het oprichten van een Nationaal Beleggingsplatform voor diaconieën, colleges van kerkrentmeesters en andere kerkelijke en verwante organisaties. De landelijke kerk is inmiddels ook bij het initiatief aangesloten. De heer Van Tongeren geeft aan dat het platform ook de VKB verzoekt om deel te gaan nemen. Het platform heeft een informele status en beschikt niet over eigen middelen. Belangrijke activiteiten zijn het uitwisselen van kennis en ervaring en het bieden van mogelijkheden om deel te nemen aan collectieve contracten met vermogensbeheerders.

De voorzitter bedankt de heer Van Tongeren voor zijn inleiding en geeft de aanwezigen de gelegenheid om vragen te stellen.

Uit Rotterdam komt de vraag of er een ondergrens is aan het uitbesteden aan een vermogensbeheerder. De heer Van Tongeren wil het iets breder trekken. Ook voor kleine beleggingen van enkele tonnen kan het al aantrekkelijk zijn om van gezamenlijke kortingspercentages te profiteren. Bovendien is het niet alleen het economische voordeel dat een rol speelt, maar ook de behoefte om kennis en kunde te delen: de verantwoordelijkheden voor individuele bestuurders worden eenvoudigweg te groot.

Uit Wageningen komt de vraag of het platform een relatie heeft met de RCBB's. De heer Van Tongeren geeft aan dat het platform in opbouw is en informeel is ontstaan.

Hij vermoedt dat er bij de RCBB's weinig specifieke beleggingskennis aanwezig is.

De heer Lems (landelijk kerk) vult dit aan. Hij is van mening dat de RCBB's hun benen nog wat moeten bijtrekken, zowel op het gebied van beleggingsbeleid als op het terrein van duurzaam beleggen. Er lopen gesprekken met de RCBB's op dit punt.

Uit Olde- en Nijberkoop wordt gewezen op de publicatie "Investeren in je/de missie!" over duurzaam beleggen door kerken. Het boekje is geschreven door de heer Lems en is aan kerkelijke gemeenten toegezonden. De aanwezigen moeten het dus ter beschikking hebben.

Uit Amsterdam komt de vraag hoe het staat met de relatie tussen de kerkrentmeesters en de diakenen in Den Haag. De achtergrond van de vraag is de volgende: in Den Haag beschikt de diaconie in tegenstelling tot de gemeente over een substantieel vermogen. In Amsterdam beschikken zowel de diaconie als de gemeente beide over een substantieel vermogen. De heer Van Tongeren geeft aan dat er sprake was van een gezonde rivaliteit tussen kerkrentmeesters en diakenen, maar dat er nu sprake is van meer en meer samenwerken. Zo wordt er bijvoorbeeld samengewerkt bij gebouwen, en heeft het college inmiddels ook belangstelling voor het platform. Den Haag kent bovendien een aantal diaconale predikanten.

De beleggingsresultaten van de diaconie van Den Haag zijn goed te noemen. Over de afgelopen 15 jaar is een rendement gehaald van 6-7 procent gemiddeld. De obligaties die momenteel aflopen, krijgen bij herbeleggen wel een lager rendement. Met het oog daarop wordt ook geïnvesteerd in high yield bedrijfsobligaties en wordt geld belegd in kleine bedrijven (Midcap bedrijven) die ondergewaardeerd lijken.

Voor de diaconie van Den Haag is een constante kasstroom van essentieel belang, omdat de lopende exploitatie van STEK jaarlijks betaald moet worden.

Voor dit jaar is een rendementsdoel van 4 procent afgesproken (en

Kalender voor kerkrentmeesters

Om de colleges van kerkrentmeesters behulpzaam te zijn, worden hieronder enkele activiteiten vermeld die in deze maanden specifiek de aandacht van de kerkrentmeesters nodig hebben.

September

- Voorgescreven overleg (ord. 11-6-1) met college van diakenen, kerkenraad en andere daarvoor in aanmerking komende organen over de op basis van het beleidsplan op te stellen begroting en het collecterooster.
- Betaling aandeel Centrale Kas.
- Voorbereiding stookseizoen (ketelinstallatie van de centrale verwarming controleren, e.d.).
- Tussentijdse publicatie in kerkblad over de stand van zaken van de actie Kerkbalans 2012.

Oktober

- Betaling aandeel Centrale Kas.
- Bestelling foldermateriaal Kerkbalans 2013 bij de VKB te Dordrecht.
- Indienen vóór 1 november 2012 van de ontwerpbegroting 2013 bij de kerkenraad.
- Herziening van de pachtprizen (aanpassing eens per drie jaar).

vastgelegd met de beheerders). Het rendementsdoel is opgenomen in het jaarplan.

Uit Assen komt de vraag of bij dat rendement er voldoende overblijft om de inflatiegevolgen op te vangen. Het budget voor STEK zal namelijk ook een stijgende lijn vertonen. De heer Van Tongeren geeft aan dat er de laatste jaren wat is ingeteerd op het vermogen naast wat doorgevoerde bezuinigingen.

Uit Goes wordt gevraagd naar de relatie kerk en staat in verband met STEK. De heer Van Tongeren geeft aan dat een dergelijke uitvoeringsorganisatie juist helpt bij activiteiten die plaatsvinden op het grensvlak van kerk en burgerlijke overheid. Sommige activiteiten zijn lastig te plaatsen, denk bijvoorbeeld aan "dress for success", om mensen te helpen bij sollicitaties.

Uit Hilvarenbeek komt de vraag over het taboe op beleggen in aandelen. Bestaat dat taboe nog? Eén van de redenen om het platform op te richten was het gezamenlijk nemen van bewuste besluiten, met een goede onderbouwing. Een taboe op aandelen is dan niet nodig. Bovendien kunnen de beleggingskosten

dan beperkt blijven door het delen van de kosten van de vergoeding voor het beheer.

Uit Hoevelaken wordt verder ingegaan op mogelijke taboes. Gedacht wordt dan ook bepaalde bedrijven als Shell, en aan specifieke producten. De heer Van Tongeren geeft aan dat de diaconie van Den Haag geen alternatieven wil gebruiken als hedge funds of private equity.

De heer De Vries bedankt de heer Van Tongeren voor het goede en deskundige betoog en beantwoording van de diverse vragen.

Het collecterooster 2013 en het overleg met het college van diakenen

R.M. Belder

In ordinantie 11 van de kerkorde is bepaald dat het college van kerkrentmeester jaarlijks, meestal zo half september, contact opneemt met het college van diakenen over met name het collecterooster voor het volgende jaar. Dat is begrijpelijk, want in de maand daarna moeten beide colleges een ontwerp-begroting opstellen die, volgens een door de kerkorde aangegeven procedure, tenslotte door de kerkenraad wordt vastgesteld.

Voordat met de opstelling van een begroting wordt begonnen, is het van belang te weten hoe het collecterooster eruit gaat zien, met andere woorden: hoeveel collecten zijn er voor de eigen gemeente (vroeger heette dit de kerk of kerkvoogdij) en hoeveel is er voor de eigen diaconie?

Advies collecten voor bovenplaatselijk kerkenwerk

Naast de wekelijkse collecte voor het werk voor de eigen gemeente en die voor de diaconie en de plaatselijke commissie zending, werelddiaconaat en ontwikkelingsamenwerking, is er ook een advies om mee te doen aan de collecten die de Protestantse Kerk in Nederland adviseert in het collecterooster op te nemen.

Hieronder volgt een overzicht van de collecten die door de Protestantse Kerk in Nederland geadviseerd worden in 2013 te houden. Zoals gezegd: het is een advies, dus geen plicht.

Wel wordt een beroep gedaan op de gezamenlijke verantwoordelijkheid om geld bijeen te brengen voor al het werk dat de Protestantse Kerk in Nederland namens de plaatselijke gemeenten in Nederland en in het buitenland mogelijk wil maken.

Het rooster ziet er als volgt uit:

Datum	Collectedoel
20 januari	Tijdens de Week van Gebed voor de Eenheid van christenen wordt gecollecteerd voor het wereldwijde oecumenische werk.
27 januari	De collecte is bestemd voor catechese en educatie van de Protestantse Kerk in Nederland.
3 februari	Sinds de watersnoodramp van 1953 wordt de eerste zondag van februari voor het Werelddiaconaat gecollecteerd. Collecte voor Kerk in Actie of Luisterend Dienen Werelddiaconaat
10 februari	De Protestantse Kerk in Nederland vraagt plaatselijke gemeenten om Missionair actief te zijn. De kerk is er niet voor zichzelf, maar wil van betekenis zijn voor de bewoners van de wijk waar ze staat. De steun wordt gevraagd voor de nieuwe kerk in Wateringse Veld.
17 februari	40dagentijdcollecte.
24 februari	40dagentijdcollecte.
3 maart	Voorjaarszendingeweek, Kerk in Actie.
10 maart	Kerk in Actie / Diaconaat
17 maart	40dagentijdcollecte.
24 maart	40dagentijdcollecte.
31 maart	Pasen. Collecte bestemd voor Jeugdwerk Protestantse Kerk in Nederland (JOP).
14 april	De collecte is bestemd voor de Protestantse Kerk in Nederland voor het werk voor eredienst en kerkmuziek.
28 april	Collecte voor de Protestantse Kerk in Nederland ten behoeve van het project "Help de nieuwe kerk op IJburg".
12 mei	Wezenzondag. Collecte bestemd voor de eigen gemeente.
19 mei	Pinksteren. Collecte Kerk in Actie in het kader van de Pinksterzendingeweek.
2 juni	Kerk in actie, werelddiaconaat.
7 juli	Collecte voor het jeugdwerk van de Protestantse Kerk in Nederland.
18 augustus	Collecte Kerk in Actie, Zomerzending.
8 september	Startzondag, collecte Protestantse Kerk in Nederland voor project "Help de nieuwe kerk te Nieuw-Vennep.
15 september	Collecte Protestantse Kerk in Nederland t.b.v. Jeugdwerk
22 september	Collecte voor het vredeswerk.
6 oktober	Collecte is bestemd voor Kerk en Israël.
13 oktober	Collecte Kerk in Actie, Werelddiaconaat
27 oktober	Collecte Protestantse Kerk in Nederland, Hervormingsdag.
3 november	Collecte Kerk in Actie, Najaarszendingeweek
17 november	Collecte Kerk in Actie, diaconaat
24 november	Collecte voor eigen gemeente, laatste zondag van het kerkelijk jaar.
1 december	Collecte Protestantse Kerk in Nederland, voor project "Help de nieuwe kerk in Moerwijk"
8 december	Pastoraat. De Protestantse Kerk in Nederland wil pastorale vrijwilligers zo goed mogelijk ondersteunen en biedt hen daarvoor handvatten aan.
25 december	Kerst. Collecte voor Kerk in Actie, Kinderen in de knel
31 december	Oudejaarscollecte. De collecte is bestemd voor de eigen gemeente.

Vaststelling collecterooster

Zoals elders in deze publicatie is vermeld, is het collecterooster een *advies*. Wanneer kerkenraden tijdens Pasen 2013 de collecte voor de eigen gemeente wensen te houden, dan is dat dus zonder meer mogelijk.

Materiaal voor eigen collecten
Sinds enkele jaren worden er geen folders meer voor de Paascollecte en de Oudejaarscollecte verstrekt. Gemeenten die bij deze gelegenheden toch de collecte voor de eigen gemeente wensen te houden, zullen zelf een brief of folder moeten maken. Het Centraal Bureau van de VKB kan, indien gewenst, daarvoor wel enveloppen leveren. Indien daarvan gebruik wordt gemaakt, dan moeten de bestellingen daarvan, onder opgave van aantallen en opdruk, op resp. 1 maart en 1 december 2011 binnen zijn (tel. 078 – 63 93 665).

Materialen afdrachtcollecten

Om de collecten voor het werk van de Protestantse Kerk in Nederland, Kerk in Actie en JOP zo goed mogelijk onder de aandacht van de gemeenteleden te brengen, zijn bij het Protestants Landelijk Diensten-centrum diverse ondersteunende materialen beschikbaar.

Kerkbalans 2013 en solidariteitsbijdrage

De actie Kerkbalans 2013, waarvan de opbrengst geheel bestemd is voor het eigen plaatselijk kerkenwerk, wordt van 13 januari tot 27 januari 2013 gehouden. Hoewel de actie Kerkbalans geen collecte is, is het wel goed het zodanig te regelen dat er gedurende die periode geen andere collecten of acties zijn, die de actie Kerkbalans doorkruisen.

Tenslotte hebben de kerkrentmeesters er voor te zorgen dat jaarlijks de solidariteitsbijdrage van de lidmaten van de plaatselijke gemeenten wordt geïnd. Meestal vindt de inning van deze solidariteitsbijdrage in het voorjaar (mei) plaats.

Met Kerkbalans het jaar rond

Oktober

Nazorg

Een van de eerste zaken waarmee kerkrentmeesters na de zomervakantie in aanraking komen, is de voorbereiding van de geldwervingsactie Kerkbalans. Voordat met deze voorbereiding wordt begonnen, is het goed na gaan wat er met de aantekeningen is gebeurd die door de Kerkbalanslopers op de looplijsten vermeld zijn. Hiermee worden bedoeld opmerkingen als: *“We zien nooit iemand van de kerk”,* of *“We geven niet omdat de kerk ons ooit verkeerd behandeld heeft”* en dat soort opmerkingen. Vaak zijn het opmerkingen van pastorale aard, zodat er een predikant en/of ouderling op af moet om bepaalde misverstanden te bespreken. Voordat met de actie voor het komende jaar begonnen wordt, is het noodzakelijk dat de bij de vorige actie gemaakte opmerkingen zijn behandeld, want er is niets erger dan wanneer Kerkbalanslopers in januari weer bij gemeenteleden langskomen en van hen te horen krijgen dat er niets met hun opmerking is gebeurd.

Begrotingsoverleg

Een belangrijk moment voor het college van kerkrentmeesters is verder de voorbereiding voor de begroting van het komende jaar. Dat gebeurt op basis van het beleidsplan dat door de kerkenraad is vastgesteld en dat voor de komende jaren richtsnoer is voor de te varen koers. Bij dit beleidsplan behoort een meerjarenbegroting die de vertaalslag is van de gestelde beleidsdoelen. Belangrijk is om deze cijfers jaarlijks bij te stellen op basis van de feiten van het afgelopen jaar. Ook is het van belang om de eigen situatie (verloop ledental, aantal bijdragers, gemiddelde opbrengst per bijdrager e.d.) eens te vergelijken met die van omliggende gemeenten. Afwijkingen in negatieve zin kunnen soms positief op het geefgedrag van gemeenteleden uitwerken.

De financiële kant van het beleidsplan is het resultaat van de begroting van het diaconale werk en die van het niet-diaconale werk. Hierbij is de medewerking van het college van kerkrentmeesters van groot belang. Daarom schrijft de kerkorde voor dat, voordat de begroting in de kerkenraad aan de orde komt, het college van kerkrentmeesters met het college van diakenen en andere plaatselijke commissies (b.v. een zendings- of een ZWO-commissie) overleg pleegt om op basis van het beleidsplan de begroting voor het nieuwe jaar op te stellen. Dan wordt ook overleg gepleegd over het collecterooster voor het nieuwe jaar. (Zie ook elders in deze editie).

Belangrijk is dit overleg zo rond september te doen plaatsvinden, waarna het college van kerkrentmeesters en het college van diakenen ieder hun eigen begroting en het collecterooster opstellen en dat vóór 1 november a.s. ter vaststelling indienen bij de kerkenraad.

Bestelling van materialen

Colleges van kerkrentmeesters hebben de vorige maand de nieuwe folder voor de komende actie Kerkbalans ontvangen, alsmede bestel- en kopijlijsten. Om ervan verzekerd te zijn dat het materiaal op tijd in de gemeente beschikbaar is, is verzocht de bestelling daarvan tijdig te doen. (Zie ook elders in deze editie).

Aanpassing pachtprizen

Onlangs heeft de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie bekend gemaakt dat het mogelijk is om per eerst volgende vervaldatum de pachtprizen aan te passen. De verschillen per regio zijn wederom groot. In een flink aantal regio's is sprake van een pachtprijsdaling, maar in andere regio's is sprake van (forse) verhogingen.

De jaarlijkse pachtprijsaanpassing is sinds 2007 gebaseerd op het "opbrengend vermogen" van de grond. Hierbij wordt door het Landbouw Economisch Instituut (LEI) en het Wageningen Universiteit- en Researchcentrum (WUR) gekeken naar de verdiensten in de landbouw in een bepaalde regio over een periode van 5 jaar. Op basis van deze gegevens berekent het LEI per regio nieuwe maximum pachtprizen; de regionorm. Uit de cijfers blijkt dat de afgelopen 5 jaar gemiddeld minder goede jaren waren voor met name de melkveehouderij.

Voor reguliere pachtcontracten geldt per regio een percentage voor stijging of daling van de pachtprijs. Deze percentages variëren van +30 procent in Westelijk Holland tot -11 procent in het Oostelijk Veehouderijgebied.

Als extra regel geldt sinds 2009 dat naast de 2 pct. norm (pachtprijs mag maximaal 2 pct. van de vrije verkeerswaarde bedragen) de pachtprijs na verhoging niet hoger mag zijn dan 110 procent van de regionorm. De 110 pct.-regel is van toepassing op contracten die zijn afgesloten voor 2007. Pachtprizen die hier al boven zitten kunnen niet verder stijgen.

Voor nieuwe reguliere pachtovereenkomsten van na 2007 geldt de regionorm als plafond.

Ook geldt sinds 2011 de regel dat bij

Regio	Regionorm 2012	Veranderpercentage
Bouwhoek en Hogeland	712	+2
Veenkoloniën en Oldambt	477	+11
Noordelijk weidegebied	603	-3
Oostelijk veehouderijgebied	548	-11
Centraal veehouderijgebied	623	-2
IJsselmeerpolders	1.086	+4
Westelijk Holland	515	+30
Waterland en Droogmakerijen	387	-10
Hollands/Utrechts weidegebied	582	+7
Rivierengebied	739	-4
Zuidwestelijk akkerbouwgebied	742	+12
Zuidwest-Brabant	619	-2
Zuidelijk veehouderijgebied	634	-7
Zuid-Limburg	715	+7

pachtprijsverlaging een ondergrens van 90 procent van de regionorm is ingesteld.

Hieronder vindt u een overzicht van de aanpassingsmogelijkheden per regio.

Aangezien de maximale pachtprizen ook na verhoging gemiddeld nog aanzienlijk onder het maximum van 2 procent van de vrije verkeerswaarde blijven steken, adviseert KKG om waar mogelijk gebruik te maken van de wettelijk toegestane herziening en terughoudend te zijn om geheel of gedeeltelijk af te zien van de verhoging. Dit temeer omdat ten aanzien van de verlagingen een grondeigenaar helaas niet anders kan dan deze doorvoeren ook al is het gevoelsmatig onbegrijpelijk dat pachtprizen die ruim onder de marktprijzen liggen moeten dalen.

Aangezien er vanaf 2011 een jaarlijkse aanpassing plaatsvindt, zal de volgende herziening medio volgend jaar bekend worden.

Heeft u het beheer van uw bezittingen reeds ondergebracht bij KKG, dan ontvangt u automatisch bericht over aanpassing van de pachtprizen.

Voert u zelf het beheer over uw bezittingen en heeft u vragen naar aanleiding van dit artikel of over vastgoedvraagstukken in het algemeen, dan kunt u contact opnemen met KKG (telefoonnummer 033-4671010) of bezoek de website: www.kkgkka.nl

■ BTW gaat van naar 19 naar 21 procent

Met ingang van 1 oktober a.s. gaat het BTW-tarief met twee procentpunten omhoog van 19 naar 21 procent. Zowel de Tweede Kamer als de Eerste Kamer zijn inmiddels akkoord met de Wet uitwerking fiscale maatregelen begrotingsakkoord, aldus een bericht in "Bestuur-Rendement" van juli 2012. Het BTW-percentages dat van toepassing is, wordt bepaald door het tijdstip van de levering of de dienst. Ligt dat vóór 1 oktober 2012, dan is het 19 pct. Als het tijdstip van de levering of dienst op of na 1 oktober 2012 ligt, geldt het nieuwe BTW-tarief van 21 procent.

Richtlijnen begroting 2013 voor de plaatselijke gemeenten

H.L. Roth

Voor het voeren van een goed en gericht beleid in de gemeente en ter stimulering van de gemeentelieden tot het bijdragen van hun aandeel in de kosten, is het noodzakelijk dat jaarlijks voor het komende jaar een begroting wordt opgesteld. Omdat de kerkrentmeesters hiermee de komende weken voor het jaar 2013 gaan beginnen, volgen hieronder enkele richtlijnen die hen daarbij behulpzaam kunnen zijn.

ALGEMEEN

Geadviseerd wordt om met een loonkostenstijging van 0,5 pct. rekening te houden voor de kerkelijke medewerkers. Er is bij het schrijven van deze richtlijnen opnieuw nog geen duidelijkheid over de ontwikkelingen vanuit de onderhandelingen inzake nieuwe cao-afspraken voor de rijksambtenaren. In het Begrotingsakkoord 2013 is de afspraak gemaakt dat in 2012 en in 2013 de cao-lonen in de collectieve sector worden bevroren. Het vasthouden van de nullijn is dan ook waarschijnlijk; een grote stijging is niet te verwachten.

Het Centraal Planbureau gaat in de juniraming 2012 uit van een procentuele verandering van de consumenten-prijsindex (CPI) voor 2013 van 2 procent. Kosten voor eventueel nieuw beleid zijn door de gemeente zelf redelijk goed te begroten. Uit het beleidsplan zou dit zichtbaar moeten worden. Van groot belang is dat de colleges van kerkrentmeesters en de kerkenraden de gemeentelieden motiveren de financiële bijdragen voor het plaatselijk kerkenwerk niet de sluitpost van de gezinsbegroting te laten zijn, want ook de kerkelijke huishouding heeft te maken met een algemene kostenstijging, hoe gering die soms ook is. Een juiste benadering van de gemeentelieden door op verantwoorde wijze de plaatselijke geldwervingsactie te voeren, is van groot belang.

Tenslotte is met betrekking tot de begroting zeer aan te bevelen, veel openheid te betrachten naar de gemeentelieden en er op duidelijke en overzichtelijke wijze in het kerkblad over te publiceren. De gemeentelieden dienen goed geïnformeerd te worden voor welke zware opgave de beheerders staan om de gemeentelijke financiën op peil te houden.

Bij het opstellen van de begroting wordt geadviseerd tevens met de volgende aandachtspunten rekening te houden.

AANDACHTSPUNTEN

Kerkelijke gebouwen en overige gebouwde eigendommen

Met betrekking tot de kosten van het onderhoud moet rekening worden gehouden met een prijsstijging in 2013 van circa 2 procent. Voorts wordt geadviseerd, na te gaan of de reservering voor het periodiek onderhoud nog wel voldoende is. Bij een goede toepassing van dit systeem is het mogelijk een gelijkmatige verdeling van de kosten over verschillende jaren te bereiken.

Onderhoud en afschrijving

Het is raadzaam een goed onderhoudsplan te (laten) opstellen. Van belang is dit te doen voor de betreffende gebouwen afzonderlijk, met daaraan verbonden een kostenbegroting volgens het op dat moment geldende prijspeil. Dit onderhoud omvat bijvoorbeeld:

- jaarlijks klein onderhoud, kleine reparaties en controles, ook van het orgel (stemabonnement), kosten van inspectie e.d.;
- periodiek onderhoud, zoals schilderwerk van exterieur (om de 5 jaar) en interieur (om de 10 jaar);
- periodiek groot onderhoud, bijvoorbeeld vervanging van de centrale verwarmingsketel, grote reparaties aan dak of vloeren, vervanging van raamkozijnen (om de 15 jaar).

Rekening houdend met enkele aspecten van het onderhoudsplan, zoals hiervoor aangegeven, kan van de volgende afschrijvingspercentages worden uitgegaan:

- gebouwen ongeveer 1 à 2 pct. van de nieuwwaarde of bouwkosten;
- inventarissen en apparaten circa 15 à 20 pct. van de aanschaffingswaarde;
- computers e.d. ongeveer 25 à 33,3 pct. van de aanschaffingswaarde;
- centrale verwarming 10 à 15 pct. van de aanschaffingswaarde, tenzij deze opgenomen is in de kosten van het gebouw;
- orgels indien afzonderlijk gewaardeerd, circa 5 à 10 pct. van de aanschaffingswaarde na aftrek van eventuele subsidie.

Een en ander in overeenstemming met de gehanteerde afschrijvingstermijnen in begroting en jaarrekening.

Minimaal dient een bedrag te worden afgeschreven ter grootte van de jaarlijkse aflossing op de voor het object eventueel afgesloten lening.

Rijkssubsidieregeling voor instandhouding monumenten

Vanaf 2009 zijn kerkelijke gebouwen en kerkonderdelen/ objecten gefaseerd ingestroomd in de nieuwe regeling (Besluit Rijkssubsidiëring Instandhouding Monumenten - BRIM). Hoe en wanneer de subsidie kan worden aangevraagd is te lezen op de website www.cultureelerfgoed.nl. In het BRIM gaat het om een 6-jarig instandhoudingsplan. Het plan moet gebaseerd zijn op het rapport van de bouwkundige inspectie en bestaat uit een beschrijving van de werkzaamheden en de beoogde resultaten, een meerjarenplan en een meerjarenbegroting.

Tenslotte verdient het aanbeveling te bezien of de verzekerde bedragen nog op peil zijn. In dit verband wordt gewezen op de indexpolissen die voor de verzekering van kerkelijke eigendommen toegepast worden.

Energieaankoop

Hoewel het op dit moment nog niet te overzien is hoe de energiekosten zich in 2013 zullen ontwikkelen, is het raadzaam met een stijging rekening te houden. Het Centraal Planbureau voorziet een verdere stijging in de prognose voor de komende jaren. Als we de olieprijs (Brent in dollars per vat) als maatstaf nemen, zien we na een piek in 2008 eerst een daling, maar is de verwachting voor eind 2012 een niveau van 119,5 met een verwachte verdere stijging tot een niveau van 130 per ultimo 2017. Van betekenis is hierin de teruggaaf energiebelasting kerken en instellingen te betrekken (stroomschema en formulier via www.belastingdienst.nl, telefonische informatie: BelastingTelefoon 0800-0543). Verder is het van groot belang er rekening mee te houden dat reducties mogelijk zijn in verband met gezamenlijke aankoop van energie. Nadere informatie hierover is te vinden op de website www.energievoorkerken.nl.

Gezien de hoogte van de energieprijzen blijft het raadzaam, energiebesparende maatregelen (tochtweringen, isolatie, temperatuurhoogte enz.) door te voeren. Het doelmatig verwarmen en ventileren van kerkgebouwen is een specialisme dat gedegen vakkenis vereist. Daarom is het raadzaam hierover advies te vragen bij een warmtetechnisch adviseur. Het plaatsen van zonnepanelen om de hoeveelheid in te kopen energie te reduceren is een te onderzoeken optie.

LASTEN

Kosten pastoraat

Predikantstraktement

Voor informatie verwijzen we naar: www.pkn.nl. Onder "Actief in de kerk" treft u de "arbeidsvoorwaarden" aan. Op deze website is veel informatie te vinden over de huidige traktementen. Een complicerende factor is momenteel dat ook de traktementen van 2011 en 2012 nog niet definitief zijn in verband met het nog uitblijvende akkoord bij de onderhandelingen over de cao-afspraken voor de rijksambtenaren. Zoals eerder opge-

merkt wordt in het Begrotingsakkoord 2013 uitgegaan van bevrozing van de cao-lonen in de collectieve sector. De Beleidscommissie Predikanten rekent voor 2013 met een stijging van 0,5 pct.

Overgangsregeling en woonbijdragecorrectie

Naast de verhoging van onderdelen van het traktement voor 2013 dient bovendien rekening te worden gehouden met de tranche van maximaal € 1.000 in verband met de overgangsregeling in het kader van de oude naar de huidige traktementsregeling, de zogenoemde conversiebijtelling of conversieaftrek. Ook kan er sprake zijn van een woonbijdragecorrectie.

Door de beoogde overgang van de predikantenpensioenen naar pensioenfondsen Zorg en Welzijn en de beoogde overgang van het arbeidsongeschiktheidspensioen naar Aegon zijn er ook nog onzekerheden over de precieze premies die daar bij gaan horen. De meeste zekerheid zit gelukkig in de verwachting dat de kosten voor de gemeenten en voor de predikanten door deze verandering gaan dalen. Op dit moment ziet het er naar uit dat de totale optelsom van de totale predikantslasten (traktement, vergoedingen en pensioen) in ieder geval niet hoger zal uitkomen dan vorig jaar en mogelijk zelfs iets zal dalen. We adviseren op dit moment om voorzichtigheidshalve van hetzelfde totaalbedrag uit te gaan als voor 2012. De geraamde bedragen per onderdeel hieronder zijn op dit moment nog niet bekend.

De geraamde bedragen voor 2012 zijn bij fulltime (moeten nog wel worden vastgesteld):

- het basistraktement €;
- minus eventuele inhouding woonbijdrage (rekening houden met periodiek – zie huidige tabel);
- eventuele vergoeding gemis werkruimte €;
- bezettingsbijdrage €;
- (gemeenten die geen bezettingsbijdrage betalen, moeten rekenen met vacaturebijdrage €, ofwel met beschikbaarheidsbijdrage €);
- pensioenpremie gemeente €;
- tegemoetkoming premie ziektekostenverzekering €;
- onkosten werktijdafhankelijk €;
- onkosten werktijdonafhankelijk €;

Andere kosten zijn:

- vergoeding van vervoerskosten (raming kilometers x € 0,28);
- eventuele vergoeding van verhuiskosten;
- preekbeurtenvergoeding gastpredikanten €

Salarissen en vergoedingen

Hiermee worden bedoeld de salarissen van kerkelijk werkers (catecheten en pastorale medewerkers) en kerkelijke medewerkers (koster, organisten enz.), inclusief de daarop betrekking hebbende sociale lasten en pensioenpremies.

Hier kunnen we kortheidshalve verwijzen naar de genoemde loonkostenstijging van 0,5 pct. onder "Algemeen".

Verplichtingen en bijdragen betreffende andere organen

De Kleine synode besloot in het najaar 2011 de heffings-

factor voor het kerkrentmeesterlijk quotum met ingang van 1.1.2012 te handhaven op 4,35 pct. over de daartoe vastgestelde inkomsten van de gemeente. Het advies is om voor 2013 uit te gaan van een gelijke heffingsfactor van 4,35 pct. Wel zal rekening moeten worden gehouden met de voor- of nadelige gevolgen van de vastgestelde overgangperiode van 10 jaar.

De bijdrage voor de Solidariteitskas is momenteel € 5 per belijdend lid. De Generale Synode heeft in april 2009 besloten om de bijdrage te verhogen tot € 7,50 per belijdend lid. Tot op heden is die verhoging niet geëffectueerd, aangezien er geen noodzaak voor is. Onzeker is nog of een verhoging per 2013 wel zal ingaan. Verwacht mag worden dat dan niet meteen de hele stap naar € 7,50 in één keer gezet zal worden. Gemeenten die het bedrag (al dan niet verdubbeld) van de leden vragen, kunnen bij de begroting uitgaan van hetzelfde saldo tussen inkomsten en afdrachten. Gemeenten die geen bijdrage aan de leden vragen, kunnen voorzichtigheids- halve met bijvoorbeeld l € 6,00 rekenen. Het kan dan achteraf meevallen.

Overige lasten, w.o. kosten van beheer, rentelasten e.d. Bij de begroting van deze lasten wordt geadviseerd zo goed mogelijk rekening te houden met de kostenontwikkeling en met de specifiek voor de eigen gemeente geldende zaken.

BATEN

Baten onroerende zaken

Met betrekking tot de verhuur van gebouwen en zalen wordt geadviseerd om in het kader van het opstellen van de begroting 2013 nog eens na te gaan of de verhuurtarieven nog in overeenstemming zijn met de kostenontwikkeling. Enkele belangrijke factoren hierbij zijn de ontwikkeling in de energiekosten en de rentelasten op leningen of hypotheeklen in het kader van uitgevoerde restauraties e.d.

Verder wordt geadviseerd attent te zijn op de mogelijkheid jaarlijks de huren van huizen te verhogen. De regering heeft voor 2011 afgesproken dat de maximale huurverhoging gelijk is aan de inflatie. Voor 2013 (per 1 juli) kan men uitgaan van een maximale verhoging van 2 pct., zijnde de door het Centraal Planbureau geraamde inflatie voor 2012.

Rente baten en dividenden

Voor het behalen van de hoogst mogelijke rente, ook voor het dagelijks opvraagbaar kasgeld, wordt aan de colleges van kerkrentmeesters geadviseerd contact op te nemen met de Stichting Kerkelijk Geldbeheer, postbus 147, 2800 AC Gouda, tel. 0182 - 58 80 00, info@skggouda.nl.

Opbrengsten uit rechten, deelnemingen e.d.

Geattendeerd wordt op de mogelijkheid de pachten van de landerijen per periodiek te herzien. Informatie hierover kan verkregen worden bij o.a. het Kantoor der Kerkelijke Goederen, postbus 675, 3800 AR Amersfoort, tel. 033-467 10 14. Een actueel overzicht met de pacht-

prijzen is opgenomen in het septembernummer van Kerkbeheer.

Wanneer een begraafplaats wordt geëxploiteerd, geldt dit advies ook voor de grafrechten en voor het verlenen van diensten.

Bijdragen gemeenteleden

Bij de raming van de vrijwillige bijdragen wordt geadviseerd zo reëel mogelijk te begroten, waarbij rekening moet worden gehouden met de financiële draagkracht van de gemeenteleden. Uit de opstelling van de begroting moet blijken waarvoor het geld nodig is, zodat gemeenteleden duidelijk wordt gemaakt waarom op hen een financieel beroep wordt gedaan. Dat betekent: zoveel mogelijk openheid van zaken geven, zodat men kan weten hoe de financiële situatie in de gemeente is.

Het is van groot belang mee te doen met de actie Kerkbalans; zie www.kerkbalans.nl. Alle gewenste informatie over de geldwerving in de ruimste zin van het woord, is te verkrijgen op het Centraal Bureau van de VKB, postbus 176, 3300 AD Dordrecht, tel. 078 - 63 93 666.

Wanneer blijkt dat een begroting een tekort aangeeft, dan is het aan te bevelen dit in de oproep aan de gemeenten, dus in de Kerkbalansfolder, te laten zien. Daarbij moet worden aangegeven dat het tekort op de begroting alleen kan worden weggewerkt, wanneer iedereen van wie een financiële bijdrage wordt gevraagd, zijn bijdrage van vorig jaar met tenminste een bepaald percentage verhoogt. In dit verband wordt gewezen op de mogelijkheid om via de website van de VKB de folder met gegevens van de eigen gemeente op maat te maken.

MEERJARENPROGNOSE

Het is voor een goed plaatselijk beleid van belang een meerjarenprognose te maken voor een langetermijnperspectief. Daaruit blijkt o.a. hoe de verschillende begrotingsposten zich zullen ontwikkelen. Daarbij moet onderscheid worden gemaakt tussen de verschillende begrotingsposten naar de mate van afhankelijkheid van conjunctuurbewegingen, van salarisontwikkeling en van eigen beïnvloeding.

De indeling van lasten en baten kan uit de volgende categorieën bestaan:

- Aan de *lastenkant*: loonuitgaven, prijsgevoelige uitgaven, prijsongevoelige uitgaven en rente; de exploitatie van het kerkblad is daarbij afzonderlijk vermeld, al mag men die ook wel tot de prijsgevoelige uitgaven rekenen.
- Aan de *batenkant*: inkomsten levend geld en weer: prijsgevoelige en prijsongevoelige inkomsten, rente en kerkblad.

Die indeling is zo gekozen omdat op deze categorieën, juist in meerjarenperspectief, bepaalde algemene bekend zijnde 'economische wetmatigheden' van toepassing zijn. ►

Deze gegevens kunnen o.a. worden ontleend aan de Macro Economische Verkenning die jaarlijks medio september verschijnt.

Daarin zijn gegevens te vinden betreffende:

1. **loonuitgaven: overheid (incl. incidenteel en incl. sociale lasten werkgevers);**
De loonontwikkeling is momenteel gematigd, maar zal na verloop van tijd vermoedelijk weer tenderen naar 3% per jaar. Een reeks voor de komende jaren kan dan zijn: [0,5%; 0,5%; 1%; 1,5%; 2%; 2,5%; 3%;..]
2. **prijsgevoelige uitgaven/inkomsten: consumentenprijs-index (CPI);**
De inflatie ligt momenteel wat boven de doelstelling van maximaal 2%, maar zal zich na verloop van tijd vermoedelijk weer stabiliseren. Een reeks voor de komende jaren kan dan zijn: [2,25%; 2%; 2%; 2%;..]
3. **lange rente.**
De lange rente staat voor eind 2012 op een geschatte

2,1 pct.. Een "natuurlijke" lange rente is omstreeks 4,3 pct. De lange rente zal vermoedelijk dus weer wat gaan oplopen. Een reeks voor de komende jaren kan dan zijn: [2,1%; 2,5%; 3,2%; 4,3%;..]. Belangrijk is om te beseffen dat deze reeksen gehanteerd worden voor modelmatige doorrekeningen van de komende jaren. De daadwerkelijke reeksen zullen ongetwijfeld een andere ontwikkeling laten zien. Dat laat onverlet dat een meerjarenprognose wel degelijk van belang is.

Informatie over kerngegevens voor Nederland en over de prognoses van het Centraal Planbureau zijn te vinden op de website van het Centraal Planbureau. Zie onder andere: www.cpb.nl/publicaties en dan onder MEV. Bij het opstellen van deze richtlijnen is gebruik gemaakt van de juniraming 2012.

■ C.D. van Veen overleden

De Raad voor de Plaatselijke Geldwerving werd in kennis gesteld van het overlijden van de heer Cornelis Dirk van Veen uit Kampen.

Sinds december 2007 was de heer Van Veen verbonden aan het werk van onze Raad. Samen met de heer J. van der Knaap uit Middelharnis vervulde hij de functie van webmaster van de website van de actie Kerkbalans. Mede door zijn inbreng is de website zodanig aangepast dat colleges van kerkrentmeesters vrij gemakkelijk toegang hebben om de voor hen van belangzijnde informatie te kunnen opzoeken.

Voor het werk dat hij gedurende bijna 5 jaar voor onze Kerk op dit gebied heeft mogen verrichten, zijn wij hem zeer erkentelijk.

Namens de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving
Ds. L.G. Bos, voorzitter
Mr. M. van Seventer, secretaris

■ Excursie Van Oeckelen-orgels

Op 13 oktober a.s. vindt er een excursie plaats naar een aantal Van Oeckelenorgels in de provincie Groningen. De tocht voert langs de

orgels van Usquert, Middelstum, Woltersum en wordt afgesloten in de Lutherse kerk in Groningen. Geïnteresseerden in deze tocht kunnen zich opgeven via de e-mail info@groningkerken.nl onder vermelding van Orgelexcursie 13 oktober 2012, aldus een bericht in "De Stichting" van juli 2012, een uitgave van de Stichting Oude Groninger Kerken.

■ Jaarthemadag VBMK 2012

De ledenvergadering van de VBMK (Vereniging van Beheerders van Monumentale Kerkgebouwen in Nederland) en het inhoudelijke programma met aansluitend de excursie vindt dit jaar plaats op vrijdag 26 oktober. Vorig jaar stond herbestemming centraal op de Jaarthemadag. Dit jaar zal aandacht worden besteed aan hergebruik van kerkgebouwen na fusie of door een ander kerkgenootschap, zo blijkt uit een bericht in VBMK Nieuws van juni 2012.

■ Hinszorgel hervormd Meeden

De restauratie van het Hinszorgel in de hervormde kerk van het Groningse Meeden nader haar voltooiing. In november wil de orgelmaker, de heer H. van Eeken uit Herwijnen de klus geklaard hebben. Volgend jaar zal het instrument, na de restauratie van de kerk, teruggeplaatst worden. Tijdens de restauratie wordt de orgelkas helemaal gerestaureerd en

in de oorspronkelijke kleur teruggebracht. De Bourdon 16' is weer vervangen door de oorspronkelijk orgelpijpen van de Quintadeen 16'. De windvoorziening is gereconstrueerd naar de situatie van Hinsz. Ook het hand- en pedaalklavier zijn grondig gerestaureerd, aldus een bericht in het Reformatorisch Dagblad van 31 juli jl.

■ Meer giften en minder subsidie goede doelen

"BestuurRendement" van juli 2012 meldt dat de goede doelen in 2011 meer geld ontvangen uit donaties en giften dan in voorgaande jaren. Dat blijkt uit een onderzoek door de brancheorganisatie voor goede doelen, de VFI. De opbrengst was bijna € 30 miljoen meer dan het jaar daarvoor. De twintig bij VFI aangesloten goede doelen haalden gezamenlijk € 1,4 miljard op. Desondanks hadden de goede doelen € 133 miljoen minder tot hun beschikking dan in voorgaande jaren. Dat komt doordat de overheid in 2011 flink heeft gekort op de subsidies. Als gevolg van de teruglopende inkomsten kunnen de organisaties dus minder uitgeven om hun goede doelen te realiseren. De stijging van de inkomsten komt vooral door een toename van donaties en giften (+ 4,2 pct.) en nalatenschappen (+ 14,1 pct.) aldus "BestuurRendement".

Suggesties voor een succesvolle actie Kerkbalans 2013

R.M. Belder

Binnenkort gaan kerkrentmeesters zich bezig houden met het opstellen van de begroting 2013. Elders in deze editie zijn Richtlijnen voor de begroting van volgend jaar opgenomen waarmee kerkrentmeesters rekening kunnen houden.

De colleges van kerkrentmeesters, die een duidelijk inzicht hebben in het financiële reilen en zeilen in de gemeente, zullen met een realistische blik, met als basis het beleidsplan van de gemeente, de cijfers voor 2013 invullen.

Overleg in kerkenraad

Wanneer de begroting niet sluitend is en een nadelig saldo aangeeft, dan vraagt dat een verklaring. Wat is de oorzaak hiervan? Lopen inkomsten in een bepaalde leeftijdscategorie terug, is er pastoraal iets aan de hand (overleg ouderlingen en met de predikant) of zijn er zaken die een diaconaal accent hebben. Belangrijk is in elkaar geval dat dit beleidsonderdeel (de begroting) in de kerkenraad aan de orde komt. Want financiële consequenties raken ook de kerkenraad die volgens de kerkorde eindverantwoordelijk is voor het gehele beleid, inclusief dat van de financiën. Stem daarom onderling de zaken goed op elkaar af en houd elkaar op de hoogte. Dat schept betrokkenheid van alle kerkenraadsleden voor het totale gemeentelijk werk.

Beleidsplan

Iedere kerkelijke gemeente zal over een beleidsplan beschikken waaraan een meerjarenbegroting gekoppeld is voor b.v. de eerste 3 of soms 5 jaar. De financiële paragraaf zal inzicht geven o.m. in:

- het ledenverloop;
- de ontwikkeling van het aantal bijdragers;
- de opbrengst van de collecten en giften; en
- de opbrengst van de actie Kerkbalans.

Om een zo reëel mogelijke schatting voor de komende jaren te krijgen is het belangrijk te weten hoe de afgelopen 3 jaar het ledenverloop, de ontwikkeling van het aantal bijdragers en de opbrengst van de actie Kerkbalans is geweest. Welke tendensen zijn daaruit af te leiden en hoe ziet het beeld, bij ongewijzigd beleid, er voor de komende jaren uit?

Verschillende doelgroepen

Om de gemeenteleden optimaal bij het kerkenwerk, en dus ook bij de kerkelijke geldwerving, te betrekken is het belangrijk onder ogen te zien dat niet ieder mens op dezelfde wijze benaderd moet worden. Dat heeft voor een groot deel te maken met de mate van betrokkenheid van het gemeentelid bij het kerkenwerk.

Globaal gezien kan een gemeente uit de volgende categorie gemeenteleden bestaan:

- Een kern die met alles meedoet, bijdraagt, vrijwel wekelijks naar de kerk gaat en nooit "nee" zegt wanneer zij voor bepaalde activiteiten gevraagd worden of wanneer er andermaal gevraagd wordt om de kerkelijke bijdrage te verhogen.
- Een kring gemeenteleden die weliswaar regelmatig naar de kerk gaat, maar niet in alle zaken participeert. Wanneer hen gevraagd wordt kerkenraadslid of lid van een commissie te worden, dan zullen zij vaak een afwachtende houding aannemen en tenslotte "nee" zeggen. Ook wanneer zij benaderd worden voor een hogere kerkelijke bijdrage, dan zal dat niet zonder slag of stoot gaan.
- Verder is er een groep gemeenteleden die bij bepaalde zaken van de gemeente betrokken wil zijn zoals met Kerst, Pasen, huwelijk, geboorte, uitvaart, maar verder geen interesse in het kerkenwerk toont en vaak ook matig in financieel opzicht bijdraagt.
- Tenslotte is er de z.g. rand die in het kerkelijk register staat ingeschreven maar vrijwel nooit naar de kerk gaat en in de meeste gevallen of helemaal geen bijdrage geeft of in bepaalde situaties volstaat met een paar tientjes.

Vanuit deze vier vormen van 'betrokkenheid', die in sommige situaties uitgebreid kunnen worden, moet men doelgroepen samenstellen. De eerste categorie is veel gemakkelijker benaderbaar dan de laatste. Eigenlijk moet je als kerkrentmeester in de huid van de ander kruipen om te weten hoe hij of zij tegen de kerk aankijkt en op welke wijze zij zich betrokken voelen bij het plaatselijk kerkenwerk.

Gerichte aanpak

Enkele jaren geleden is onderzoek gedaan naar de manier waarop met gemeenteleden gecommuniceerd moet worden. Het uitgangspunt daarbij was steeds de betrokkenheid van de betreffende gemeenteleden. Het resultaat van het onderzoek is onder de aandacht van de gemeenten gebracht onder het motto "Verbreden" en "Verdiepen". "Verbreden" is van randkerkelijken een minimale bijdrage vragen door aan te geven waarom de kerk ook voor hen van belang is en "Verdiepen" is van bestaande groep bijdragers per categorie een hogere bijdrage vragen.

Voor het "Verdiepen" kan men uitgaan van een aantal leeftijdscategorieën gemeenteleden of van een bepaalde omvang van de bijdragen.

Voorbeeld: een aparte brief voor de gemeenteleden die € 50 of minder per jaar geven; idem voor de categorie gemeenteleden van € 50 - € 150; of van € 150 - € 250. Een andere benaderingsmethode is per leeftijdscategorie b.v. de gemeenteleden vanaf 60 jaar, of de categorie van ►

40 – 60 jaar of die van 25 tot 40 jaar. Bedenk daarbij wel dat in de laatste categorie situaties denkbaar zijn dat mensen met een hoge hypotheeklasten kunnen zitten of studerende kinderen hebben die grote uitgaven vragen.

Voordat er een brief uitgaat naar die verschillende doelgroepen is het belangrijk om met de wijkouderling of de diaken contact op te nemen en te vragen of het hem of haar bekend is dat er bij het betreffende gemeentelid bepaalde situaties zijn waardoor men geen bijdrage kan geven. Alleen al daarvoor is het belangrijk dat er ook op financieel gebied contacten zijn tussen de kerkrentmeester, de ouderling, de diaken en niet te vergeten de predikant.

Voor de gemeenteleden die per brief benaderd worden in de categorieën zoals hier genoemd, zijn er modelbrieven te downloaden van de website www.kerkbalans.nl. Het advies is: ga hiermee aan de slag en wanneer u twijfelt of u de juiste snaar raakt, leg het concept dan aan de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving voor. Die beschikt over enkele deskundigen die deze teksten beoordelen. Hieraan zijn voor de betreffende gemeente géén kosten verbonden.

Missionaire gemeente

Maar er is ook een categorie, waar de afstand tussen hen en de kerk zo groot is, die niet schriftelijk benaderbaar is, want dat leidt meestal tot niets. Wel is het van belang dat zij b.v. één keer per jaar in een fraai uitgevoerde publicatie onder ogen krijgen wat de kerk eigenlijk betekent. Wat de meerwaarde is om van een kerk lid te zijn in relatie tot een lidmaatschap van een andere organisatie.

Om randkerkelijken te benaderen moet men de interesse van deze groep gemeenteleden opwekken. Dat vereist een goed ogende folder waarin staat wat de kerkelijke gemeente voor de woongemeenschap betekent. Wat doet de kerk, b.v.:

- Bidden voor stervenden,
- Bezoeken van eenzamen en zieken
- Financieel ondersteunen van armlastigen
- Luisterend oor voor alledaagse problemen
- Acties voor de Derde Wereld
- Begeleiding van rouwenden
- Opvang van daklozen, alcoholisten en vluchtelingen
- Buurtbemiddeling, maaltijdverstrekking.

En dat allemaal gratis en voor niets.

Belangrijk is ook om het kerkblad, b.v. het nummer waarin het startweekend vermeld is of een Kersteditie, aan deze randkerkelijken of zelfs aan buitenkerkelijken te bezorgen.

“Verbreden” is best een arbeidsintensieve aangelegenheid waarvoor een aparte groep gemeenteleden gemobiliseerd moet worden. Zo’n groep ontstaat niet vanzelf, maar daar moet je in investeren in samenhang met het missionair denken wat er binnen een gemeente aanwezig hoort te zijn. In dit verband is het erg belangrijk om kennis te nemen van het boekje “30 Kansrijke modellen voor de missionaire gemeente” dat een paar jaar geleden door de Protestantse Kerk in Nederland is uitgegeven. Ds.

KERK BALANS
2013

mr. J.P. van Ark, verbonden aan het Team Missionair Werk en Kerkgroei van onze Kerk, geeft daarover sinds enkele jaren voorlichting door middel van gesprekken met predikanten en ambtsdragers. Het boekje dat ook erg belangrijk is voor de kerkrentmeesters, is te bestellen bij het Dienstencentrum van de Protestantse Kerk in Nederland te Utrecht.

Het resultaat van het verbredingsaspect (randkerkelijken activeren) zal financieel gezien niet spectaculair zijn, maar “verbreden” is dringend nodig om het draagvlak van de kerkelijke gemeente te vergroten en te versterken. Uit onderzoek is in antwoord op de vraag “Wilt u dat de kerk in uw wijk of dorp verdwijnt”, gebleken dat de kerk moest blijven. Toen hen vervolgens de vraag gesteld werd: “Maar weten weet u dat die kerk geld kost?”, was iedereen daarvan overtuigd. Het resultaat was dat ongeveer 30 pct. van de aanwezigen er mee instemde om maandelijks in de vorm van een automatische incasso € 5 (dus € 60 per jaar) aan de kerk te betalen.

Hiermee is nog niet direct een begroting sluitend, want het gaat om relatief geringe bedragen. Maar hiermee is wel de basis gelegd voor een verbreding van het draagvlak. Door met deze mensen in contact te blijven, bestaat de mogelijkheid dat zij later meer belangstelling zullen tonen om ingeschakeld te worden bij bepaalde werkzaamheden of dat zij hun medewerking willen geven aan b.v. een bepaald (jeugd-)project waarmee de kerkelijke gemeente bezig is.

Erfstellingen en legaten

Alle inspanningen die verricht worden om het verbre-

Nieuws uit de provincies

Van de volgende provinciale afdelingen is bekend dat zij het komende najaar regiobijeenkomsten houden.

Drenthe

Het bestuur van de afdeling Drenthe zal het komende najaar een tweetal regiobijeenkomsten beleggen, namelijk op woensdag 14 november in Vries, verenigingsgebouw "De Ontmoeting" Brink 1 te Vries. Ds. W.B. Beekman houdt de inleiding over het onderwerp: Leve de Dorpskerk. De tweede bijeenkomst is op maandag 19 november 2012 in Hollandscheveld, Hervormde kerk, Hendrik Raakweg 19 Hollandscheveld. Op deze avond zal de heer H. Runherd, verbonden aan het Protestants Landelijk Dienstencentrum, een inleiding houden over het onderwerp: Hand aan de Ploeg.

De bijeenkomsten op beide avonden beginnen om 19.30 uur. De leden kunnen binnenkort een uitnodiging tegemoet zien.

Friesland

Ook het bestuur van de afdeling Friesland zal het komende najaar weer vier regiobijeenkomsten beleggen. Over het/de onderwerp(en) was bij het afsluiten van dit nummer nog niets bekend. De avonden worden belegd op 5 november (Dokkum), 6 november (Drachten), 8 november (Heerenveen) en 12 november (Franeker).

Gelderland

De afdelingsbestuur van Gelderland heeft het voornemen de najaarsbijeenkomst op één locatie te houden wel op dinsdag 6 november a.s. in de dorpskerk van de protestantse gemeente te Rheden. Op deze avond zullen aan de orde komen:

- De BRIM-regeling 2013 die zal worden behandeld door de heer K. Boeder te Ede en.
- De keuze van het kerkgebouw waarvoor ir. D. Hoogendoorn te Eelde zal worden uitgenodigd. Binnenkort kunnen colleges van kerkrentmeesters de uitnodiging tegemoet zien.

Groningen

Het komende najaar zal de afdeling Groningen drie regiobijeenkomsten houden, namelijk op 30 oktober (Grijpskerk), 1 november (Bedum) en 13 november (Vlagtwedde). De bijeenkomsten beginnen om 19.45 uur. Binnenkort kunnen de colleges van kerkrentmeesters de uitnodiging tegemoet zien.

Noord-Brabant-West

Dit najaar zal het bestuur van de afdeling Noord-Brabant-West twee regiobijeenkomsten houden, namelijk op 9 oktober (Terheijden) en op 15 november (Almkerk), deze bijeenkomst is in de Almhof van de Herv Gemeente Almkerk (Kerkstraat 14). Op deze bijeenkomsten worden ervaringen uitgewisseld over de

problematiek waarmee kerkrentmeesters dagelijks te maken hebben. Daarnaast zal de heer D. van Arkel uit Herwijnen informatie geven over het beheer van kerkelijke archieven van de plaatselijke gemeente.

Utrecht

Het afdelingsbestuur van Utrecht belegt het komende najaar drie regiobijeenkomsten, namelijk op 29 oktober (Harmelen), 5 november (Bunschoten) en 15 november (Maarsbergen). Voor deze bijeenkomsten, die om 20.00 uur beginnen, kunnen de colleges van kerkrentmeesters binnenkort de convocatie tegemoet zien.

Zuid-Holland

Het komende najaar organiseert het afdelingsbestuur van Zuid-Holland twee regiobijeenkomsten, namelijk op 12 november te Alphen aan den Rijn, Kerkelijk Centrum De Bron, Troubadourweg 2 en de op 13 november te Papendrecht, Bethlehemkerk/zalencentrum De Palm, Van der Palmstraat 3. Beide avonden beginnen om 20.00 uur. Tijdens deze bijeenkomsten zal aandacht besteed worden aan de meerjarenbegroting, het opstellen van notariële akten inzake. Lijfrente, hoe kan er bespaard worden op de uitgaven en het verzekeren van monumentale kerkgebouwen betreffende de BRIM-regeling.

dingsaspect tot een succes te maken, zijn op een gegeven moment uitgevoerd. Dan is er een moment aangebroken dat "verbreden" niet meer mogelijk is. Dan is er nog de mogelijkheid dat de gemeente kan voortbestaan dankzij de opbrengst uit rente uit belegde kapitalen. Dat betekent concreet dat de gemeente een beleid moet ontwikkelen om een vermogen te vormen dat zodanig wordt belegd dat de revenuen daarvan, d.w.z. de opbrengsten (rente o.a.), aangewend worden ter versterking van de exploitatie. De bedoeling hiervan is een inkomstenvermeerdering die als compensatie dient voor de inkomstenvermindering (door ledenverlies en dus verlies van bijdragers).

Geen vermogensvorming met als doel op zich, maar als garantie dat de inkomsten daarvan worden aangewend voor het voortbestaan van de kerkelijke gemeente, zodat ook in de (nabije) toekomst de Evangelieverkondiging in de gemeenten kan doorgaan. Onder het motto "Geef de kerk een kindsdeel", kan een dergelijk legatenbeleid worden gestart.

De bedoeling is dus om van de legaten een Bestemmingsfonds te vormen waarbij de opbrengst (rente) jaarlijks wordt aangewend als een substantieel onderdeel van de inkomsten van de gemeente.

Unieke speler met veel toegevoegde waarde

R.M. Belder

Eind juni bracht het Bestuur van de Stichting Kerkelijk Geldbeheer (SKG) het jaarverslag 2011 uit. Ondanks de turbulent ontwikkelingen en spanningen op de financiële markten, kan SKG terugzien op een goed verslagjaar. Bij financiële instellingen zijn risico en risicobeheer een belangrijk aandachtsgebied.

Zorgvuldig beleid

Cruciaal is het gevoerde uitzettingsbeleid van de toevertrouwde middelen. Vanaf haar oprichting heeft SKG altijd vastgehouden aan een risicomijdend traditioneel uitzettingsbeleid. Een gezonde financieringsportefeuille binnen de kerkelijke doelgroep is hiervoor de basis. Daarnaast is belegd in bankdeposito's bij grote Nederlandse banken en in obligaties van de Staat der Nederlanden of hieraan gerelateerde fondsen. Evenals voorgaande jaren is het activiteitenvolume in 2011 bij SKG weer gestegen.

Het bedienen van besloten kring, de Protestantse Kerk in Nederland, maakt SKG tot een bijzondere speler op de financiële markt. Door de kosten beheersbaar te houden, maatwerk producten en diensten en concurrerende tarieven te bieden, kan SKG zich duidelijk onderscheiden. Als gevolg daarvan besluiten steeds meer kerkelijke gemeenten hun spaargelden en betalingsverkeer bij SKG onder te brengen. Met het internetprogramma "SKG Online" kunnen relaties hun financiële transacties veilig en snel afwickelen en hebben zij op elk moment duidelijk inzicht in de financiële posities.

Financiële uitkomsten

De groei van het bedrijfsactiviteiten komt tot uiting in de groei van het balanstotaal met 3,56 pct. van € 351,1 miljoen naar € 363,6

miljoen. In 2010 was er een groei van 4,37 pct. De ontwikkeling van de toevertrouwde middelen resulteerde in een toename van € 10 miljoen tot € 343 miljoen. Het totale eigen vermogen van SKG komt na de toevoeging van het nettoresultaat dat € 1.544.000 bedraagt (in 2010: € 1.544.000), uit op € 16,4 miljoen. Ook in 2011 heeft SKG geen mutatiekosten van het rekening-courant betalingsverkeer bij SKG aan de cliënten doorberekend. In de praktijk is het betalingsverkeer voor SKG-cliënten vrijwel gratis.

Het totaal van de toevertrouwde middelen, inclusief de gelden in rekening-courant, kwam uit op € 343 miljoen. Veel cliënten maakten de keuze hun geldmiddelen langer vast te zetten. Aan de trend van vast naar variabel kwam daarmee een eind in 2011. Het saldo op de SKG-Spaarcontracten steeg van € 204,5 miljoen naar € 216 miljoen.

Vooruitzichten 2012

Overeen reeks van jaren heeft SKG een stabiele groei vertoond in het activiteitenvolume. Het gebruik van internet is de basis van deze groei-strategie. SKG Online, SKG Collect en de website bieden aantrekkelijke mogelijkheden voor een financiële instelling als SKG, dat geen duur netwerk aan bijkantoren kent. Gelet op de economische ontwikkelingen en de relatief lage rentevoet verwacht SKG voor het komende boekjaar een getemperde groei van de toe vertrouwde middelen. Voor 2012 verwacht SKG dat het investeringsvolume bij kerkelijke gemeenten en aanverwante instellingen zich in het gunstigste geval zal stabiliseren op het huidig niveau, aldus het bestuursverslag 2011 van SKG.

■ 550 Jaar Grote of Laurenskerk Weesp

Op 26 augustus 2012 was het precies 550 jaar geleden dat de Grote of Laurenskerk aan de Nieuwstraat in Weesp in gebruik genomen is na een periode van ruim 30 jaar bouwen. Gedurende 550 jaar is het gebouw al het middelpunt van de stad Weesp. De kerk heeft zijn naam te danken aan de diaken Laurentius die zijn goede daden voor de armen en behoeftigen in Rome helaas met de dood moest bekopen. Er is een Stuurgroep 550 gevormd die een plan ontwikkeld heeft om in de periode augustus en september 2012 een groot aantal activiteiten in en rondom de kerk te houden. In navolging van Laurentius zal het mede gaan om geld in te zamelen voor een goed doel. De stuurgroep heeft zich ten doel gesteld om het gedachtegoed van de omgebrachte Laurentius voort te zetten in een actie die geld moet opleveren voor de voedselbank. Het streefbedrag is € 5.500. Dit is het aantal jaren dat de kerk bestaat x 10. Het kerkgebouw speelt al sinds de oprichting van de voedselbank een belangrijke rol als verdeelcentrum.

■ Sterke groei van vrijwilligers Duitse kerk

Het aantal vrijwilligers dat actief is in de EKD, de Evangelische Kerk in Duitsland, is de laatste jaren sterk toegenomen. In 1999 zetten 1,5 miljoen mensen zich als vrijwilliger voor de kerk in, in 2009 was dat 2,2 miljoen. De grootste protestantse kerk in Duitsland steekt hiermee positief uit boven de gemiddelde cijfers. In de Duitse Rooms-Katholieke Kerk is het aantal vrijwilligers juist gedaald. De toename bij de protestanten is vooral te danken aan ouderen die onbetaald diensten voor de kerk zijn gaan verrichten. Naast de toename van het aantal vrijwilligers blijven ze ook langer actief. Volgens een onderzoek weet de kerk veel betrokkenheid uit te dragen. Dat is een stimulans om als vrijwilliger aan de slag te gaan, aldus een bericht in het *Friesch Dagblad* van 29 juni 2012.

De Stichting Kerkelijk Kunstbezit in Nederland (SKKN) te Utrecht, die zich richt op de registratie en ontsluiting van het kunst- en cultuurbezit van de Nederlandse kerken en kloosters, beëindigt haar activiteiten per 1 juli 2012, zo blijkt uit een persbericht van 24 mei 2012. Na 35 jaar is de SKKN, om bedrijfs-economische redenen, gedwongen haar deuren te sluiten. Archief, bibliotheek en databank van de op te heffen stichting zullen tijdelijk niet toegankelijk zijn, terwijl er gezocht wordt naar een instelling die het beheer op een goede wijze kan overnemen. Desondanks is het bestuur van de SKKN verheugd dat de Raad voor Cultuur in haar recente advies kiest voor verantwoord behoud en beheer van het religieus erfgoed en positief adviseert over de plannen van Museum Catharijneconvent op dit terrein.

De SKKN werd in 1977 opgericht als samenwerkingsverband tussen kerken en overheid en de stichting heeft zich de afgelopen decennia kunnen ontwikkelen tot een interkerkelijke, landelijk opererende instelling die niet alleen nauw verbonden is met de kerkelijke achterban, maar ook met de erfgoedsector.

Waardevolle informatie

Van meer dan 4.000 kerken en kloosters is het roerende bezit geregistreerd en gefotografeerd. De SKKN heeft gegevens verzameld over meer dan 155.000 voorwerpen, geïllustreerd door ca. 300.000 foto's. Hierbij is niet alleen aandacht voor kunsthistorisch waardevolle objecten zoals schilderijen, beelden, preekstoelen en liturgisch vaatwerk, maar ook voor objecten die een bepaalde (cultuur)historische waarde vertegenwoordigen, zoals processieattributen, kloosterkledij of een gekaligrafeerde predikantenlijst.

Alle foto's van deze geregistreerde

voorwerpen zijn door SKKN digitaal toegankelijk gemaakt en de helft van de objectgegevens is inmiddels via een databank ontsloten. Daarnaast adviseert SKKN kerken over het beheer en behoud van hun collecties. De afgelopen jaren was de SKKN vooral actief bij de begeleiding van kerk- en kloostersluitingen, veroorzaakt door de terugloop van het aantal kerkleden en de geringe aanwas van het aantal kloosterlingen. Om hiervoor de nodige aandacht te vragen was SKKN één van de initiatiefnemers van het thema-jaar '2008 Jaar van het Religieus Erfgoed'. In april 2011 heeft de SKKN samen met Museum Catharijneconvent te Utrecht en diverse andere relevante partijen de *Handreiking Roerend Religieus Erfgoed* ontwikkeld, een praktisch hulpmiddel voor kerken en kloosters bij het waarderen en herbestemmen van religieuze voorwerpen.

De voortschrijdende secularisatie en de daarmee gepaard gaande inkrimping van de kerkgemeenschappen hebben echter ook tot gevolg dat de SKKN al een aantal

jaar te maken heeft met een vermindering van de structurele financiële bijdragen van haar kerkelijke partners. Ondanks de betrokkenheid van deze partners en de enorme inzet van de medewerkers lukt het niet meer de SKKN kostendekkend te exploiteren. Na 1 juli zal, in samenspraak met alle belanghebbenden, een nieuwe bestemming worden gezocht voor de bibliotheek, het archief en de databank van de SKKN. Gezocht zal worden naar een (semi)wetenschappelijke instelling die werkt ten behoeve van de instandhouding en beschrijving van kerkelijk en cultureel erfgoed.

Bedreiging

De komende tien jaar zullen veel kerken en kloosters hun deuren sluiten. Bijzondere interieurs en collecties worden hierdoor ernstig bedreigd. De Raad voor Cultuur maakt in haar recente advies voor de subsidieperiode 2013-2016 een gerichte keuze om aandacht te besteden aan een verantwoord behoud en beheer van dit erfgoed. De Raad adviseert positief op de aanvraag van Museum Catharijneconvent om diens wetenschappelijke taken uit te breiden met de oprichting van een ondersteuningsafdeling, die samen met de kerkgemeenschappen zorg gaat dragen voor een zorgvuldige omgang met het waardevolle Nederlandse erfgoed in de kerken.

In het *"Reformatie Dagblad"* van 4 juli 2012 is een artikel opgenomen waarin de voorzitter van de Stichting Kerkelijk Kunstbezit Nederland (SKKN), de heer mr. J.M.Chr. Klok, zijn visie geeft over de toekomst van het kerkelijk kunstbezit nu SKKN per 1 juli 2012 haar deuren heeft moeten sluiten.

"Kerken bezitten veel voorwerpen die van grote waarde zijn. Soms ►

weten de kerkbestuurders dat zelf niet. Om te voorkomen dat die spullen verloren gaan voor het nageslacht is de Stichting Kerkelijk Kunstbezit in Nederland (SKKN) sinds 1977 bezig met het registreren van waardevol avondmaalsstel, bijbels, schilderijen, kerkelijke gewaden, predikantenborden, kroonluchters en andere kerkelijke bezittingen”, zo begint het artikel. De noodzaak daartoe ontstond in de jaren zeventig, vertelt de heer Klok. „Er was toen ook in kerkelijk Nederland sprake van een revolutie; ook wel de tweede beeldenstorm genoemd. De visie op het interieur van de kerk veranderde. Dit speelde vooral in de Rooms-Katholieke Kerk als gevolg van het tweede Vaticaans concilie. Alles moest soberder. Daardoor verdwenen er veel spullen uit de kerk”.

Tot ergernis van een deel van de kerkgenootschappen en kerkgangers kwamen deze bezittingen op plaatsen terecht waar ze volgens hen niet hoorden. „Op de Amsterdamse rommelmarkt waren liturgische gewaden te koop. Die kochten mensen om er met carnaval in rond te lopen. Ook waren er handelaren die de goederen van kerken kochten en met veel winst — vooral in de Verenigde Staten — verkochten”, vertelt de heer Klok.

Meer besef

Om het verlies van dit „stukje van de Nederlandse identiteit” te voorkomen is toen door kerkgenootschappen in samenspraak met de overheid de SKKN opgericht. „Bij het bureau kwamen vooral kunsthistorici in dienst. Die begonnen met inventariseren en onderzoek. Zij maakten aan de kerkbesturen en parochies duidelijk wat ze in handen hadden.” Dit resulteerde in een archief, met daarin de registratierapporten van circa 4.500 kerken en kloosters, en in totaal meer dan 175.000 beschreven objecten en 160.000 foto's.

Bij de deelnemende kerken leidde het werk van de SKKN tot meer besef van de waarde van hun roerende goederen. „Er is wel een verschil in reactie. De rooms-katholieke bisdommen maakten er beleid op. In de protestantse kerken liep dat wat moeilijker, omdat daar de

Mr. J.M.Chr. Klok.

verantwoordelijkheden meer lokaal liggen. Vooral in de Oudkatholieke Kerk zag men het belang van het werk van de SKKN in”.

Vrijwilligers

Het bureau groeide. Tot vorige week (eind juni 2012. Red) waren twaalf mensen (zeven fte) bij de stichting in dienst. „Daarnaast steunt een grote groep vrijwilligers het werk: op het kantoor in Utrecht, maar ook door assistentie in de plaatselijke kerken waar onderzoek wordt gedaan.”

In het bestuur van de stichting zitten vertegenwoordigers van de Rooms-Katholieke Kerk, de Protestantse Kerk in Nederland en de Oudkatholieke Kerk. De SKKN onderhoudt nauwe banden met de rijksoverheid.

De laatste jaren was het steeds moeilijker om de financiën rond te krijgen. „Het Rijk gaf in 2011 € 300.000 voor het werk van de SKKN. De kerken moeten de rest van de € 750.000 die de exploitatie vraagt, opbrengen. Kerken moeten echter veel geld besteden aan het in stand houden van de gebouwen. Er blijft weinig voor ons over. Ook de digitalisering van ons archief vraagt veel geld. Het werd daardoor steeds moeilijker om de exploitatie sluitend te krijgen.”

Om andere geldstromen binnen te krijgen is de SKKN de laatste tien jaar zelf op zoek gegaan naar sponsors en opdrachten. „Zo hebben we recent van alle kerken in Suriname een inventarisatie kunnen opstellen”. De SKKN wist ook provincies enthousiast te maken voor haar werk. Van alle kerken in Noord-Bra-

bant, Zeeland, Utrecht en Friesland zijn de inventarisaties van de SKKN gedigitaliseerd. „We weten dat er meer provincies geïnteresseerd zijn”.

De financiële crisis bracht veel projecten echter tot stilstand en maakte de deelnemende partners voorzichtiger, moet Klok constateren. Dat leidde de laatste twee jaar tot steeds grotere gaten in de begroting. „Als bestuur hebben we een paar jaar geleden tegen de medewerkers gezegd: Er komen moeilijke jaren aan, dus als je elders een baan kunt vinden, vertrek dan als je kunt. Dat heeft echter geen effect gehad”. Voor de eerste helft van dit jaar kon de stichting de exploitatie rond krijgen, maar niet op basis van structurele inkomsten. Een en ander leidde ertoe dat het licht sinds eind vorige week niet meer brandt in het kantoor aan de Mariahoeek 16-17 in Utrecht.

Museum

De rijksoverheid heeft de SKKN bovendien laten weten dat het werk van de stichting heel belangrijk is, maar dat zij het beter acht als de werkzaamheden worden ondergebracht bij een grotere organisatie. „Het ministerie denkt daarbij vooral aan het Museum Catharijneconvent in Utrecht, hét museum over de geschiedenis van het christendom in Nederland”.

Toch kan de SKKN om juridische redenen niet zomaar aan het museum worden gehangen en daar een doorstart maken. Daarom is per 30 juni afscheid genomen van alle medewerkers van de SKKN. „Het waren vreemde en minder leuke weken”.

Alles hangt nu af van de plannen die met Prinsjesdag worden bekendgemaakt. „Het ministerie heeft laten weten in principe € 250.000 — dat is € 50.000 minder dan eerder — beschikbaar te willen stellen voor het werk dat de SKKN deed. De begroting moet duidelijk maken of dat geld ook daadwerkelijk beschikbaar komt voor 2013”.

Als Den Haag groen licht geeft, zal het Museum Catharijneconvent een sollicitatieprocedure starten, verwacht de heer Klok. „Het museum zal een afdeling oprichten die hetzelfde werk zal gaan doen als de SKKN nu. De SKKN-medewerkers

kunnen daarvoor solliciteren, op de nieuwe voorwaarden van het museum. Garanties hebben zij niet". Een en ander betekent voor het personeel veel onzekerheid.

Het SKKN-bestuur onderhandelt nog met de betrokken kerken en het museum over wat er moet gebeuren met de databestanden, het archief en de bibliotheek van de stichting. „De kerkgenootschappen willen ook in de nieuwe opzet daarover iets te zeggen hebben en houden”, zegt de heer Klok.

Kunstroof

Dat het inventarisatiewerk door moet gaan, staat voor de heer Klok buiten kijf. „Het thema kunstroof heeft in Nederland niet veel aandacht, maar speelt wel degelijk. Ook diefstal uit kerkgebouwen blijft een punt van aandacht. De SKKN lette altijd goed op berichten over diefstal. Als er ergens waardevolle stukken uit een kerk waren verdwenen, stuurden wij een e-mail naar de bekende veilinghuizen, om ze te waarschuwen en te attenderen”.

De overdracht van kennis over het religieus erfgoed moet ook doorgaan, vinden de SKKN-medewerkers. Klok: „We leven in een tijd waarin veel mensen zich afzetten tegen andere culturen. Dan moeten we ook inhoud geven aan onze eigen identiteit. Kerken zijn een belangrijk onderdeel daarvan”.

Via onderwijs en excursies naar kerken kan die kennis worden overgedragen, stelt de heer Klok. „Mensen stappen niet zo gemakkelijk een kerk binnen, uit angst dat ze je daar willen bekeren. Als kerkbesturen de kerk weten te koppelen aan de historie van een plaats, komt dat anders te liggen”, aldus de heer Klok in het artikel van het *Reformatorisch Dagblad*.

■ Kerk Midden-Beemster verbonden met nieuwbouw

Veel gemeenten proberen in het kader van het multifunctioneel gebruik maken van hun monumentale kerkgebouw een voorziening te treffen waardoor dit multifunctioneel gebruik kan worden bevorderd. Dat is ook in Midden-Beemster het geval.

Begin juli 2012 vond de opening plaats van het bijgebouw bij de Keyserkerk Midden-Beemster. Het bijgebouw, de „Beemster Keyser” genoemd, is door middel van een glazen gang met de 389 jaar oude kerk, ontworpen door de befaamde architect Hendrick de Keyser, met elkaar verbonden. De kerk werd enkele jaren geleden

grondig gerenoveerd.

De Beemster Keyser is gebouwd om activiteiten in de kerk te faciliteren. De nieuwbouw heeft een foyer, keuken, toiletten en verschillende ruimten voor bijeenkomsten van uiteenlopende aard.

Architect prof. Hubert-Jan Henket ontwierp een rechthoekig gebouw met zadeldak, naar de vorm van de schuren bij de bekende stolpboerderijen in de Beemster. Het souterrain bevindt zich gedeeltelijk in de terp van het kerkerf. Het project is onder andere gesponsord door de gemeente Beemster, de provincie Noord-Holland en het Oranjefonds.

Restauratie Nicolaaskerk Hemelum

De historische Nicolaaskerk in het Friese Hemelum wordt uitgebreid gerestaureerd. De restauratie betreft zowel het interieur als het exterieur van de kerk die uit de middeleeuwen stamt. Buiten wordt het voegwerk nagekeken en krijgen de roestende muurankers een behandeling. In de kerk worden de muren gestuct en geveerd.

De restauratie van de kerk, die in gebruik is bij de protestantse gemeente Hemelum, moet eind augustus 2012 voltooid zijn. De restauratie kost tussen de € 60.000 en € 70.000 en wordt betaald met subsidies van de gemeente, bijdragen van fondsen en uit eigen middelen, aldus een bericht in het *Reformatorisch Dagblad* van 7 augustus jl.

■ Erepennenning voor Stichting Bijzondere Begraafplaatsen Hoogezand-Sappemeer en omstreken

De Stichting Bijzondere Begraafplaatsen Hoogezand-Sappemeer en Omstreken kreeg op 7 juli jl. de erepenning van de Stichting Oude Groninger Kerken (SOGK) uitgereikt. Tevens werd het elfde deeltje uit de Kerkhovenreeks met de titel: *Een begraafplaats is een geschiedenisboek — 25 jaar Stichting Bijzondere Begraafplaatsen Hoogezand-Sappemeer en Omstreken gepresenteerd*. Aan de erepenning is een geldbedrag van € 7.500,- verbonden.

De Kerkhovenreeks, een serie uitgaven over kerken en kerkhoven uitgebracht door de SOGK, heeft als doel de belangstelling voor dit bijzondere culturele erfgoed in het Groningerland te bevorderen. Het nieuwe deeltje in de reeks: *Een begraafplaats is een geschiedenisboek* werd geschreven door Riet Eggermont.

De SOGK reikt iedere twee jaar de erepenning uit aan een persoon of een instelling die zich op een bijzondere wijze hebben ingezet voor cultuur en cultuurbehoud in de provincie Groningen en in het bijzonder voor het kerkelijk erfgoed. De Stichting Bijzondere Begraaf-

plaatsen Hoogezand-Sappemeer en Omstreken is de tiende ontvanger van de erepenning. Met de uitreiking van de erepenning toont de SOGK haar grote waardering voor de volhardende en consequente wijze waarop de stichting zich al 25 jaar inzet voor de instandhouding van de aan haar toevertrouwde kerkhoven.

■ Synode gaat in 2013 naar 75 leden

De Protestantse Kerk in Nederland wil in het voorjaar van 2013 voor het eerst met een afvaardiging van 75 mensen samen komen, zo meldt het *Friesch Dagblad* van 27 juni 2012. Daarmee wordt de synode van onze Kerk gehalveerd. Nu zijn er nog 150 afgevaardigden uit de verschillende classes die de hoogste bestuurlijke vergadering van de Kerk vormen. De generale synode besloot in september 2011 dat de kerkvergadering kleiner van samenstelling wordt, onder meer omdat het steeds moeilijker wordt om synodeleden te vinden. Een andere reden is de bestuurlijke slagkracht te vergroten. Nieuw is straks dat 75 classes elk één ambtsdrager afvaardigen. De zittingstijd is vijf jaar en elk jaar treedt een vijfde van de synodeleden af. Daarnaast geldt dat er een bepaalde verdeling komt over de

ambten: van elke tien synodeleden dienen er drie predikant te zijn, drie diaken, twee ouderlingen en één ouderling-kerkrentmeester, aldus het *Friesch Dagblad*.

■ Legaat voor Grote kerk Epe

Op dit moment wordt de Grote of St. Maartenskerk van de hervormde gemeente te Epe gerestaureerd. In 2010 was het kerkdak geheel vernieuwd en van nieuwe leien voorzien. De kosten hiervan bedroegen € 522.000.

Naast restauratie, die de gewelven en het opgaand muurwerk van schip en koor betreft, wordt de Grote kerk ook geschikt gemaakt voor multifunctioneel gebruik. Dat betreft een aan de huidige eisen aangepaste kerkruiimte voor erediensten, kerkelijke en niet-kerkelijke huwelijken en uitvaarten. Daarnaast kan de kerk als concertzaal worden gebruikt, waarin diverse culturele uitingen, bedrijfspresentaties, beurzen, recepties en nog veel meer activiteiten kunnen plaatsvinden. De totale investering, inclusief de kosten van het nieuwe kerkdak, bedragen € 1.405.000. Dankzij de subsidie van rijk, provincie, gemeente, stichtingen, landelijke fondsen, gemeenteleden, inwoners en bedrijfsleven van Epe, alsmede een eigen bijdrage, bedroeg het financieringstekort tot voor enkele weken nog circa € 30.000.

Onlangs mocht het college van kerkrentmeesters van een inwoner uit Epe die geen lid was van de hervormde gemeente, diens vermogen in de vorm van een legaat ter grootte van € 389.000 ontvangen. Het college van kerkrentmeesters was blij verrast een dergelijk vorstelijk bedrag te mogen ontvangen van iemand die geen lid van de hervormde Epe was.

Het streven is er op gericht dat de geheel gerestaureerde en gerenoveerde Grote kerk op 26 oktober a.s. in gebruik wordt genomen, aldus de voorzitter van het college van kerkrentmeesters van de hervormde gemeente te Epe, ing. D.A.J. Bruil.

De orgelbank

De orgelbank van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer biedt plaatselijke gemeenten de mogelijkheid hun pijporgel te koop aan te bieden. Geïnteresseerden kunnen specifieke informatie over de aangeboden orgels opvragen.

Momenteel zijn er 8 instrumenten in het bestand ingeschreven. Dit betreft instrumenten gebouwd door Pels en Van Leeuwen Orgelbouw, Kaat en Tijhuis, Leeflang, Fama en Raadgever, gebr. Franssen en S.F. Blank.

Voor gedetailleerde informatie over de orgelbank kunt u contact opnemen met:

Centraal Bureau VKB Tel. (078) 639 36 63

E-mail n.dejong@kerkrentmeester.nl

of raadpleeg het actuele aanbod op onze website: www.kerkrentmeester.nl.

Folders en actiemateriaal voor Kerkbalans 2013

De vorige maand is aan alle colleges van kerkrentmeesters de nieuwe folder toegezonden die beschikbaar is voor de actie Kerkbalans 2013, te houden van 13 januari t/m 27 januari 2013. De actie Kerkbalans 2013 wordt gevoerd onder het motto: **Wat is de kerk mij/jou waard?** Gemeenteleden, betalend en niet-betalend, worden uitgedaagd over die vraag na te denken.

Inspiratiekrant

Voor Kerkbalans 2012 werd een nieuw element in de bestelbare kerkbalansmaterialen ingevoerd, namelijk de zgn. Inspiratiekrant. Een exemplaar dat deze inspiratiekrant is in de mailing de vorige maand aan alle colleges van kerkrentmeesters toegezonden. De Inspiratiekrant is niet alleen een leuke attentie om aan uw Kerkbalansvrijwilligers uit te reiken, maar dient ook als inspiratiebron en "pamflet van hoop", ook voor de andere leden van de kerkenraad en mogelijk voor gemeenteleden! Wij raden u van harte aan deze krant in voldoende oplage te bestellen. Vanwege de te verwachten grotere oplage kan de prijs naar beneden: van € 0,40 per stuk in 2012 naar € 0,30 in 2013.

De Kerkbalans posters worden ieder jaar veel afgenomen door de gemeenten, en terecht: zij zijn een heel effectief communicatiemiddel. Mooie posters, niet alleen voor in de kerk en in de mededelingenvitrine, maar waarom niet ook gewoon bij u thuis, voor het raam?

Ook het downloaden van de beelden en teksten vanaf de website www.kerkbalans.nl van de nieuwe campagne is weer mogelijk.

Bestel- en kopijformulieren

Bij de mailing zijn weer gevoegd de bestel- en kopijlijsten voor de bestelling van het foldermateriaal voor de komende actie Kerkbalans,

te betrekken bij de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer (postbus 176, 3300 AD Dordrecht, tel. 078 – 63 93 666). Om er zeker van te zijn dat men tijdig over het materiaal beschikt, is het nodig dat de bestelling uiterlijk **20 oktober 2012** bij de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer binnen is.

Voor kerkrentmeesters die de folder online samenstellen en die er geen bezwaar tegen hebben dat het materiaal wat later (dat wil zeggen

eind december/begin januari) wordt afgeleverd is er de mogelijkheid om tot uiterlijk **20 november** te bestellen (zodat bijvoorbeeld de definitieve begroting in de folder kan worden opgenomen). Online bestellen is gemakkelijk, en levert een aanmerkelijke korting op.

Overig voorlichtingsmateriaal

Naast het foldermateriaal is er ander actiemateriaal beschikbaar, zoals dat op pag. 281 van het juli-augustusnummer is vermeld. ►

Van de bijna € 50 miljoen BRIM-subsidie is 19 pct. bestemd voor protestantse kerkgebouwen

Op 4 juli 2012 verscheen een persbericht met de mededeling dat de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) voor dit jaar € 50 miljoen subsidie heeft toegekend voor de instandhouding van rijksmonumenten. Dit keer konden liefst 1.635 aanvragen (60 pct.) worden gehonoreerd — tegenover 477 (20 pct.) in 2011. Heel veel eigenaren van molens, kastelen, buitenplaatsen en kerken kunnen weer zes jaar vooruit met deze rijksbijdrage voor het onderhoud. Zo blijven monumentale waarden behouden en worden dure restauraties in de toekomst voorkomen. En dat is precies het doel van deze subsidieregeling voor instandhouding.

Zo veel mogelijk honoreren

De Brim-subsidieregeling (Besluit rijkssubsidie instandhouding monumenten) wint elk jaar aan populariteit. Vanwege het verwachte grote aantal aanvragen en om er zo veel mogelijk te kunnen honoreren, heeft de staatssecretaris de maximale subsidiebedragen voor de ronde 2012 verlaagd. Hij stelde ook prioriteiten. Eigenaren die in 2006 een zesjarig instandhoudingsplan indienden en subsidie ontvingen,

Belangrijk

Sinds enkele jaren bestaat de mogelijkheid om de Kerkbalansmaterialen via internet te bestellen op www.kerkrentmeester.nl. Ook kunt u, als u eigen teksten op folders en/of enveloppen wenst, deze op de website zelf aanpassen. Bent u niet zo vertrouwd met internet? Er is een training (gratis te volgen via de VKB Academy) die u eenvoudig door de diverse stappen in het bestelproces heen loodst. Overige van belang zijnde gegevens, zoals modelbrieven, een print van de nieuwe folder, e.d. kunt u downloaden van de website www.kerkbalans.nl.

Provincie	Aantal toekenningen	Bedrag	Aantal kerken	Bedrag	in %
Drenthe	35	€ 827.206	8	€ 243.573	29
Flevoland	4	€ 83.110	4	€ 83.110	100
Friesland	195	€ 4.336.170	71	€ 1.598.934	37
Gelderland	224	€ 5.375.576	53	€ 1.212.099	23
Groningen	107	€ 2.679.081	25	€ 628.661	23
Limburg	118	€ 2.725.213	4	€ 144.560	5
Noord-Brabant	162	€ 3.616.589	18	€ 399.596	11
Noord-Holland	240	€ 6.080.352	62	€ 1.706.294	28
Overijssel	144	€ 3.724.402	27	€ 726.952	20
Utrecht	80	€ 1.892.327	14	€ 378.142	20
Zeeland	81	€ 1.745.597	12	€ 294.795	17
Zuid-Holland	216	€ 5.231.322	49	€ 1.278.652	24
AOM	28	€ 10.836.745	2 *	€ 518.111	-
Kroondomein Het Loo	1	€ 24.293	-	-	-
Totaal	1.635	€ 49.177.983	347 *	€ 9.213.479	19
	=====	=====	=====	=====	==

* De Stichtingen Oude Friese en Groninger Kerken die een AOM vormen, zijn in het bezit van vele tientallen kerkgebouwen.

krijgen voorrang. Zo kunnen ze de structurele zorg voor hun monument voortzetten in 2013-2018. En omdat er in 2011 veel Brim-subsidieaanvragen buiten de boot vielen, hebben ook die indieners nu een streepje voor.

Molens in conditie

Dit jaar krijgen zo'n 630 molens, 550 kerken en 460 andere monumenten in totaal € 50 miljoen subsidie. De Rijksdienst ontving opvallend veel aanvragen voor molens en kerken. Een deel daarvan heeft de afgelopen jaren restauratiesubsidie gekregen. Nu dient zich regulier onderhoud aan. Bij de instandhoudingsplannen gaat het vaak om relatief kleine werkzaamheden die op termijn grote kosten kunnen voorkomen. Denk bij molens aan schilderwerk, herstel van dakbedekking en vervanging van

bewegende delen; bij kerken aan schilderen, herstel van hout, metselen voegwerk, onderhoud van het dak of het keuren van de bliksem- of brandbeveiliging.

Aanvragen voor onderdelen

Het aantal aanvragen steeg de afgelopen drie jaar van 1180 (2010) naar 2709 (2012). De stijging is deels te verklaren uit het feit dat eigenaren sinds vorig jaar ook voor zelfstandige onderdelen van hun monument aanvragen kunnen indienen. Bij buitenplaatsen bijvoorbeeld voor een tuinhuis, bruggetje, fontein of standbeeld. Ook bij de kerken zijn de plannen vaak toegespitst op een zelfstandig onderdeel. Met de subsidie dit jaar kunnen bijvoorbeeld de torens van de eeuwenoude bakstenen kerkjes in Anloo, Zuidlaren en Vledder goed

worden onderhouden. Het Rijk draagt, afhankelijk van het soort monument of eigenaar, maximaal 65 pct. bij aan de uitvoering van een zesjarig instandhoudingsplan. De rest betaalt de eigenaar zelf.

Archeologie apart budget

Dit is het tweede jaar dat ook archeologische monumenten in aanmerking komen voor de instandhoudingssubsidie. Bijvoorbeeld om het groen op en rondom het monument kort te houden en erosie en schade toegebracht door wild te herstellen. De RCE heeft voor deze categorie € 800.000 apart gezet. Er is inmiddels geld toegekend voor het onderhoud van zeventien monumenten met grafheuvels in Apeldoorn, Epe en Ermelo uit de nieuwe steentijd en de bronstijd en het onderhoud van een walburcht in Apeldoorn. Er komen nog steeds aanvragen binnen. Dat kon nog tot 31 augustus dit jaar.

Nieuwe regeling in 2013

Voor de Brim-subsidieregeling 2013 is naar verwachting € 48,5 miljoen beschikbaar. Medio oktober wordt meer bekend over de indieningstermijn, de criteria voor verdeling en andere voorwaarden, aldus het persbericht van de RCE.

AOM's

In ons land zijn verschillende Aangewezen Organisaties voor Monumentenbehoud (AOM's) actief. Het voordeel hiervan is o.m. dat een AOM, die minimaal over 20 rijksmonumenten het beheer moet voeren, gegarandeerd is van een bepaald bedrag dat uit de BRIM-subsidie wordt toegekend. In kerkelijk verband zijn er de volgende AOM's werkzaam:

De Stichting Oude Friese Kerken die € 82.261 aan BRIM-subsidie kreeg en de Stichting Oude Groninger Kerken die € 435.850 subsidie toegewezen kreeg.

Het opl pagina 318 opgenomen overzicht geeft een beeld hoe de BRIM-subsidies per provincie zijn toegekend. Van het aantal toegekende aanvragen (1.635), zijn er 347 (21 pct.) gehonoreerd van kerkelijke gemeenten die tot de Protestantse Kerk in Nederland gerekend kunnen worden.

Het behoud van historische interieurs

Mevr. Margriet Hage MA, specialist historische interieurs van de Monumentenwacht Noord-Brabant (m.hage@mwnb.nl), meldt het volgende.

Het interieur vertegenwoordigt samen met het exterieur de geschiedenis van een kerk en de kerkgemeente. Het is daarom belangrijk om te streven naar behoud van het geheel. In de praktijk blijkt het vaak moeilijk om goede informatie te vinden over de mogelijkheden die er zijn bij onderhoud, noodzakelijke aanpassingen of restauratie van interieuronderdelen of objecten. Daarom heeft Monumentenwacht Noord-Brabant sinds 2006, naast bouwkundig inspecteurs, ook een specialist voor historische interieurs in dienst om de eigenaren en beheerders van monumenten over dit gedeelte van hun monumentale bezit te adviseren.

Noord-Brabant en Limburg

Als beheerder van een kerk heeft u ongetwijfeld van de Monumentenwacht gehoord. In Nederland heeft elke provincie een Monumentenwacht die de bouwkundige conditie van monumenten inspecteert, noodreparaties uitvoert en beheerders en eigenaren adviseert. In Noord-Brabant en Limburg zijn daarnaast interieurwachters actief met als doel de eigenaren en/of beheerders te adviseren over het onderhoud van interieurs en losse objecten.

De aanpak van de interieurspecialist is vergelijkbaar met die van de bouwkundig inspecteurs. Het uitgangspunt bij beiden is dat regelmatig reinigen en het uitvoeren van klein onderhoud de kans op schade verkleint en daarmee grote uitgaven door vervolgschade wordt voorkomen.

Tijdens een interieurinspectie wordt gekeken naar alle interieuronderdelen en objecten om een goed beeld te krijgen van de situatie. De bevindingen worden in een rapport vastgelegd. In dit rapport worden ook adviezen over onderhoud en

restauratie opgenomen. Aan de hand van het rapport kunnen prioriteiten worden gesteld om zo structureel aan het behoud van het interieur te werken.

Belangrijke oorzaak van schade

De ervaring van de interieurwacht is dat het reinigen van het interieur een belangrijke oorzaak van schade en slijtage is. Schoonmaakteams werken vaak volgens een vast systeem. Hierdoor kan het gebeuren dat de vloer wekelijks met de boenmachine wordt gepoetst en onnodig slijt, terwijl zich achter het orgel stof ophoopt en de schimmels kunnen groeien. De interieurinspectie geeft inzicht in welke onderdelen, ondanks alle goede bedoelingen, onjuist worden behandeld. Een veel gesignaleerd probleem is aanslag op zilver en koper. De oorzaak ligt vaak in het gebruik van reinigingsmiddelen die schadelijk zijn doordat deze onnodig veel metaal verwijderen bij het poetsen. Restanten van deze poetsmiddelen veroorzaken niet zelden nieuwe aanslag. In het rapport wordt een uitgebreid advies over het onderhouden van zilver en koper opgenomen. Ook worden er door de specialist historische interieurs van Monumentenwacht Noord-Brabant hands on cursussen verzorgd.

Restauratie preekstoel

Een voorbeeld: Naar aanleiding van een interieurinspectie is in een protestantse kerk ergens in het zuiden van het land besloten over te gaan tot de restauratie van de 17^e-eeuwse preekstoel. Verschillende onderdelen zitten los en de constructie van met name de trap is instabiel. Naast deze constructieve gebreken wordt het uiterlijk van de preekstoel sterk verstoord door verschillende oude houtvullingen en verfrestanten. Aan de interieurspecialist is gevraagd om te assisteren bij het opstellen van een restauratieplan en om de opgevraagde offertes te beoordelen. Dit omdat de behandelvoorstellen van de restauratoren sterk uiteen lopen en de vergelijking ►

Sint Maartenskerk Gendringen gerestaureerd

Na een restauratie van 5 maanden is op 18 april 2012, met het terugplaatsen van de hen op het koordak en de haan op de kerktoren, de 1^e fase van de restauratie voltooid van de Sint Maartenkerk van de protestantse gemeente te Gendringen. Met subsidie van RCE (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed) en de provincie Gelderland kon veel worden gerealiseerd; ook de eigen

niet alleen op basis van de prijs gedaan kan worden.

De interieurspecialist kan met het geven van praktische adviezen ook een bijdrage leveren aan het behoud van uw historische interieur. Onze inspecties worden uitgevoerd in overleg met uw provinciale Monumentenwacht, aldus mevr. Hage.

gemeente leverde een belangrijke bijdrage.

Speerpunten van deze restauratie waren:

- vervangen van de leibedekking van de kerktoren;
- constructief herstellen van het casco van kerk en toren;
- vergulden van wijzerringen, wijzers, pijnappels, haan en hen;
- verwijdering van asbest en herstellen van het gedecoreerde plafond van de kerkzaal;
- schilderen van het binnen- en buitenwerk van de kerk en de toren
- onder architectuur aanpassen van de verlichting.

De directievoering was in handen van de SBKG (Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen) Gelderland.

Als dank voor de prettige samenwerking met de opdrachtgever heeft de heer P. van den Bogerd, namens SBKG en VBW-architecten, een fotoboekje overhandigd aan de heer Bakker, voorzitter van het college van kerkrentmeesters. Saillant detail: op de zolder van de kerk werd een (gemummificeerde) dode hond aangetroffen die hier ruim een halve eeuw geleden zijn laatste rustplaats heeft gevonden. Zo heeft elk gebouw zijn eigen geschiedenis.

Ter afsluiting van de totale restauratie resten nog de kerkbanken en het Nolting-orgel; deze werkzaamheden staan gepland in 2013. Met deze ingrijpende restauratie is het kerkgebouw van de protestantse gemeente van Gendringen-Bontebrug weer voorbereid op de toekomst.

■ Kerk Farmsum aan opknaptoe

De kerk van de protestantse gemeente Farmsum is één grote bouwput. Overal staan steigers en alle banken zijn er uit gehaald. Het grootste probleem is bruinrot waaronder vooral de vloer en de banken lijden. Sinds de bouw van 1869 zijn de banken voor het eerst verwijderd. De totale kosten zijn begroot op € 600.000, waarvan 60 pct. door het rijk wordt gesubsidieerd. Er resteert nog een tekort van circa € 100.000 dat voor rekening van de protestantse gemeente komt, aldus een bericht in het *Dagblad van het Noorden* van 22 juni 2012.

Kerncijfers deelnemers Kerkbalans 2012

Bij de persconferentie bij de start van de actie Kerkbalans 2012 op 12 januari 2012 werden kerncijfers gepubliceerd over de kerkgenootschappen die jaarlijks aan de actie Kerkbalans meedoen. Dit overzicht werd samengesteld door het KASKI, het onderzoekscentrum religie en samenleving dat is verbonden aan de Radboud Universiteit in Nijmegen.

Inleiding

De vijf in deze actie samenwerkende kerkgenootschappen zijn:

- het Rooms-Katholieke Kerkgenootschap in Nederland;
- de Protestantse Kerk in Nederland;
- de Algemene Doopsgezinde Sociëteit;
- de Remonstrantse Broederschap;
- de Oud-Katholieke Kerk van Nederland.

De cijfers geven op beknopte wijze weer hoe de kerken kwantitatief in de Nederlandse samenleving present zijn, met hun leden, bedienaren en gebouwen en organisaties. De gegevens laten voorts slechts dat deel van het kerkelijk-godsdienstig leven zien dat betrokken is op belangrijke momenten in de levenscyclus van de mensen.

De dagelijkse kerkelijke praktijk van het kerkelijk vormingswerk in catechese, van de zorg voor elkaar in pastoraat, van de sociale zorg vanuit de kerken in diaconaat en van de grote variëteit in de liturgische beleving van het kerkelijk jaar komen in deze cijfers niet naar voren.

De gepresenteerde cijfers zijn opgegeven door de vijf kerkgenootschappen en geven de situatie weer voor het jaar 2010. Waar precieze cijfers ontbreken, is een schatting gemaakt op basis van cijfers uit het verleden.

Leden

De bovengenoemde vijf kerkgenootschappen tellen volgens de eigen registratie tezamen bijna 6 miljoen leden. Dit is 35 pct. van de totale Nederlandse bevolking.

Parochies, gemeenten en kerken

De kerkgenootschappen tellen tezamen circa 3.000 min of meer zelfstandige geloofsgemeenschappen, waarin de pastorale zorg vorm en inhoud krijgt. De 1.139 rooms-katholieke parochies (inclusief 34 allochtone gemeenschappen), de 1.691 protestantse gemeenten en de 186 geloofsgemeenschappen van de drie kleine kerkgenootschappen dragen de zorg voor het in stand houden van ongeveer 4.350 kerkgebouwen.

Priesters, predikanten en pastoraal werk(st)ers

In de kerkgenootschappen zijn circa 4.230 mannen en vrouwen betaald en professioneel werkzaam in het pastoraat of hebben zij ter ondersteuning hiervan een functie.

Vrijwilligers

Niet onvermeld mag blijven de enorme ondersteuning die het professionele pastoraat en het 'kerkelijk bedrijf' krijgen van de honderdduizenden vrouwen en mannen, die zich op basis van vrijwilligheid inzetten voor het kerkelijk werk in de brede zin van het woord. Op grond van onderzoek en schattingen (van de kerken zelf) is hun aantal te stellen op circa 435.000. Dit wil zeggen dat van de 6 miljoen als kerkelijk geregistreerde mensen 7 procent als vrijwilliger of vrijwilligster actief is in een parochie of gemeente.

Deelname aan het kerkelijk leven

In deze paragraaf wordt stilgestaan bij enkele meer specifieke facetten van kerkelijke deelname.

Kerkgang

Ieder weekeinde c.q. iedere zondag verzamelen zich in de kerken van de vijf hier genoemde kerkgenootschappen circa 658.000 mensen. Van alle kerkleden bezoekt 11 procent op zaterdag of zondag een kerkdienst. Het aantal regelmatige kerkbezoekers dat minimaal een maal per maand naar de kerk gaat, is te schatten op 860.000, dat is ongeveer 14 procent van alle kerkleden en 5 procent van de Nederlandse bevolking.

Doop(bediening)

Van de ruim 184.000 kinderen die in 2010 in Nederland werden geboren, zijn er bijna 34.000 (18 procent) door de doop(bediening) lid geworden van één van de kerkgenootschappen.

Vormsel/belijdenis

In de Rooms-katholieke Kerk hebben in 2010 ruim 21.000 jongens en meisjes in de leeftijd van 12 à 13 jaar het sacrament van het vormsel ontvangen. In de Protestantse Kerk in Nederland hebben naar schatting circa 5.100 mannen en vrouwen belijdenis van het geloof gedaan.

Huwelijk

Van de ruim 74.000 burgerlijk gesloten huwelijken tussen mannen en vrouwen in 2010 zijn er ruim 9.400 kerkelijk ingezegend in één van de vijf betrokken kerkgenootschappen, dit is 13 procent.

Uitvaart

Van de ruim 136.000 overledenen in Nederland in 2010 heeft naar schatting circa 36 procent een kerkelijke uitvaart gehad in één van de vijf betrokken kerkgenootschappen. Het betrof ongeveer 49.000 kerkleden, aldus het overzicht van KASKI.

Richtlijnen tarieven verhuur kerkelijke ruimten, vergoeding voor diensten kerkelijke gemeente

Sinds een aantal jaren beschikt de VKB over modeltarieven die gehanteerd kunnen worden voor verhuur van kerkelijke ruimten en tarieven die kerkelijke gemeenten kunnen berekenen als vergoeding voor door hen bewezen diensten. Onlangs zijn deze tarieven geïndexeerd.

Omdat er regelmatig door colleges van kerkrentmeesters naar deze tarieven wordt gevraagd, worden deze richtlijnen hieronder voor geïnteresseerden vermeld en toegelicht.

A. Richtlijnen voor tarieven verhuur kerkelijke ruimten

Uitgangspunt

Omdat colleges van kerkrentmeesters daar regelmatig naar informeren, is geprobeerd richtlijnen op te stellen voor het berekenen van tarieven van verhuur van kerkelijke gebouwen. Het betreft hier het gebruik door plaatselijke verenigingen of instellingen, zowel voor incidenteel gebruik als voor een heel seizoen. De richtlijn is bedoeld voor met name de kleine(re) gemeenten die op beperkte schaal lokaliteiten aan derden verhuren.

Verder wordt er vanuit gegaan dat gedurende de tijd dat de lokaliteit gehuurd wordt, een beheerder (betaalde functionaris of vrijwilliger) aanwezig is voor het serveren van dranken (koffie, thee, e.d.) die separaat worden afgerekend. Belangrijk is de tarieven zoveel mogelijk in overeenstemming te brengen met die van de horeca. Anders is er sprake van "concurrentievervalsing" met bestaande horeca in de omgeving.

Criteria

Wanneer er ruimten aan derden worden verhuurd, is het belangrijk dat de kerkelijke gemeente de faciliteiten biedt die redelijkerwijs verwacht mogen worden van verhuurders van vergaderruimten. Het gebouw moet voldoen aan de ARBO-normen, brandveiligheid e.d. Voor meer informatie hierover zie de brochure "Handreiking veiligheid en ontruiming kerkgebouwen" op de website van de VKB: www.kerkrentmeester.nl
Eerst wanneer een kerkelijke gemeente vergaderruimten kan bieden die voldoen aan de eisen van deze tijd, kan op basis daarvan een tarief worden vastgesteld dat concurrerend is met de omgeving.

Dagdelen

Belangrijk is om bij het beschikbaar stellen van ruimten van dagdelen uit te gaan, bij voorbeeld een ochtend (09.00 – 12.30 uur), een middag (13.30 – 17.00 uur) en een avond (19.30 – 23.00 uur).

Tarieven

Bij het vaststellen van tarieven is het ook van belang te weten welke tarieven anderen hanteren. Bij voorbeeld wat berekent de burgerlijke gemeente of een plaatselijke stichting voor het beschikbaar stellen van gebouwen? Verder is het van belang om ook de grootte van de zaal in de berekening te betrekken. Meestal beschikt men wel over een kleine zaal (b.v. tot maximaal 25 personen) en een grotere zaal.

Voor een kleine zaal (tot maximaal 25 personen) kan gedacht worden aan een tarief van € 22,50 per dagdeel en voor een grote(re) zaal aan € 55 per dagdeel. Wanneer instellingen of verenigingen, zoals meestal het geval is, de ruimte voor een geheel seizoen willen huren, dan zou een reductie van 10 pct. op de prijs kunnen worden toegepast. Zoals gezegd vormen de tarieven van andere instellingen een belangrijke graadmeter, en kunnen de kosten ook worden berekend op basis van eigen gegevens vanuit de begroting.

B. Vergoeding voor door de kerkelijke gemeente bewezen diensten

Regelmatig worden er vragen gesteld over tarieven wanneer het kerkgebouw gebruikt wordt voor uitvaart en huwelijk. Naast de kosten van het gebouw spelen hierbij de personeelskosten (predikant, koster, organist) een belangrijke rol.

In onderstaand voorstel, dat de VKB van één van haar leden mocht ontvangen, is uitgegaan van reële kosten, waarin de meelevendheid van het betreffende gemeentelid verdisconteerd is in de vorm van een reductie op de te berekenen prijs. Het zal duidelijk zijn dat gemeenten op dit punt verschillend beleid hanteren. De richtlijn is uiteraard vrijblijvend en kan op maat gemaakt worden voor de eigen gemeente.

1. Uitvaart

Hierbij moet gedacht worden aan de volgende onderdelen:

Kosten pastorale begeleiding (predikant)

- gesprek(ken) met de familie van de overledene;
- voorbereiding van de uitvaartdienst;
- de uitvaartdienst;
- gebruik kerkgebouw;
- eventuele reiskosten, indien de predikant gesprekken met de familie moet voeren buiten de kerkelijke gemeente dan geldt een kilometervergoeding van € 0,28 per km.

Een richtlijn voor de pastorale begeleiding (exclusief eventuele reiskosten) kan gevonden worden vanuit het Georganiseerd Overleg Predikanten. Wanneer een predikant van buiten de eigen gemeente wordt gevraagd wordt daarmee een aantal uren afgesproken. De richtlijn daarvoor is een maximum van 8 uren. Daar kan het tarief voor incidentele hulpdiensten aan worden gekoppeld: ± € 30. Het is een rekenmethodiek die in alle gevallen kan worden toegepast (en niet beperkt is tot de inzet van een gastpredikant). De gemeente kan ervoor kiezen om bijvoorbeeld van het tarief voor incidentele hulpdiensten af te wijken, omdat er ook andere kosten en/of opslagen worden toegerekend. In een vorige versie van de richtlijnen werd bijvoorbeeld gerekend met een tarief van € 50.

Huur kerkgebouw incl. koster en organist

De huur van het kerkgebouw is mede afhankelijk van tarief verhuur + inzet van koster en mogelijk ook van de organist. Als voorbeeld wordt het tarief hier gesteld op € 275 voor de dienst inclusief medewerking van koster en organist. Het eventueel gebruik van nevenruimten en consumpties (koffie, thee) dient afzonderlijk geregeld te worden.

In mindering te brengen op de pastorale begeleiding

Dit betreft de bijdrage van de overledene en eventueel partner in het kader van de jaarlijkse vrijwillige bijdrage (Kerkbalans). Deze bijdrage zal door het college van kerkrentmeesters in mindering worden gebracht op de kosten voor de pastorale begeleiding, echter tot het maximum van het volledige bedrag (bijvoorbeeld € 240 als er wordt uitgegaan van 8 uren x € 30 per uur).

2. Huwelijksinzegening

Kosten pastorale begeleiding (predikant)

- gesprek(ken) met het bruidspaar;
- voorbereiding van de huwelijksdienst;
- de huwelijksdienst.

Ook hier geldt bovenstaande richtlijn van de genoemde afspraken uit het Georganiseerd Overleg Predikanten.

Indien de predikant gesprekken moet voeren buiten de kerkelijke gemeente, dan geldt een kilometervergoeding van € 0,28 per km.

Huur kerkgebouw incl. koster en organist

De huur van het kerkgebouw is mede afhankelijk van tarief verhuur + inzet van koster en mogelijk ook van de organist. Als voorbeeld wordt het tarief hier gesteld op € 275 voor de dienst inclusief medewerking van koster en organist. Het eventueel gebruik van nevenruimten en consumpties (koffie, thee) dient afzonderlijk geregeld te worden.

In mindering te brengen op de pastorale begeleiding

Dit betreft de bijdrage van de bruid en/of bruidegom in het kader van de jaarlijkse vrijwillige bijdrage (Kerkbalans). Deze bijdrage zal door het college van kerkrentmeesters in mindering worden gebracht op de kosten

voor de pastorale begeleiding, echter tot het maximum van het volledige bedrag (bijvoorbeeld € 240 als er wordt uitgegaan van 8 uren x € 30 per uur).

In geval van verschil van mening over de toepassing van de tarieven en in alle gevallen waarin deze tarieven niet voorzien, beslist het college van kerkrentmeesters.

Rekenvoorbeelden

Voorbeeld a. (in kerkelijke gemeente)	
Pastorale begeleiding	€ 240
Reiskosten 100 km à 0,28	€ 28
Gebruik kerkgebouw	€ 275
	€ 543
Stel bijdrage Kerkbalans in 3 jaar op	€ 350
Te berekenen	€ 193
	=====
Voorbeeld b. (in kerkelijke gemeente)	
Pastorale begeleiding	€ 240
Reiskosten 100 km à 0,28	€ 28
Gebruik kerkgebouw	€ 275
	€ 543
Stel bijdrage Kerkbalans in 3 jaar op	€ 550
Eindbedrag	€ nihil
	=====
Voorbeeld c. (buiten kerkelijke gemeente)	
Pastorale begeleiding	€ 240
Reiskosten 100 km à 0,28	€ 28
	€ 268
Stel bijdrage Kerkbalans in 3 jaar op	€ nihil
Eindbedrag	€ 268
	=====

Onderscheidingen van de VKB

GOUD MET BRILJANT

toegekend aan

Willem de Graaff, Amstelveen-Buitenveldert wijkgemeente Handwegkerk, 68 jaar organist en dirigent

Dirkje Goudriaan-Besemer, Papendrecht, 50 jaar organist

D. Goudriaan-Besemer, Papendrecht.

Pieter Spoelstra, Stede-Broec, 54 jaar organist

P. Spoelstra, Stede-Broec.

ZILVER

toegekend aan

Hendrik Herman de Ridder, Amersfoort wijkgemeente Nieuwe Kerk, 38 jaar organist

Liesbeth Schipper, Amersfoort, 25 jaar administrateur kerkelijk bureau

L. Schipper, Amersfoort.

Cornelis Haatje Jan Kema, Barendrecht, 25 jaar organist

C.H.J. Kema, Barendrecht.

Janna Jacoba Beenhakker, 's Heer Arendskerke, 50 jaar distribueren kerkblad

Wilhelmina Johanna van Thiel, Schalkwijk en 't Goy, 35 jaar organist

Hendrik Hovenier, Wognum, Benningbroek, Sijbekarspel en Nibbixwoud, 36 jaar administrateur, kerkrentmeester en collectant

BRONS

toegekend aan

Jacob Jelier, Dordrecht, 22 jaar koster Maranathakerk

Berendina Jaantje de Ruiters-Huurnink, Warnsveld/Leesten, 12,5 jaar koster

Gerdina Frederika Harmsen-Leunk, Warnsveld/Leesten, 12,5 jaar koster

Hendrik Willem Harmsen, Warnsveld/Leesten 12,5 jaar koster

B.J. de Ruiters-Huurnink, G.F. Harmsen-Leunk en H.W. Harmsen, Warnsveld.

■ Koninklijke onderscheiding voor P. van Beekhuizen te Vollenhove

Bij zijn afscheid als kerkrentmeester van de hervormde gemeente te Vollenhove kreeg de heer P. van Beekhuizen op 1 juni 2012 de versierselen uitgereikt die behoort bij zijn benoeming tot Lid in de Orde van Oranje-Nassau.

De heer Van Beekhuizen, die agrariër is, heeft zich de afgelopen 35 jaar zeer verdienstelijke gemaakt op het terrein van onderwijs, kerkelijk leven en de agrarische sector. Eerst als kerkvoogd en later als kerkrentmeester was de heer Van Beekhuizen speciaal belast met het beheer van gronden van de diaconie en later die van de gemeente. Onder Van Beekhuizen's leiding werden vele noodzakelijk werkzaamheden aan de kerk uitgevoerd. Van harte geluk gewenst met deze koninklijke onderscheiding.

Online boekhouden Twinfield binnen kerkelijk Nederland groot succes

Twinfield en KKA zijn een overeenkomst aangegaan waarbij KKA is aangesteld als Twinfield dealer voor Kerkelijk Nederland.

Voordeel via KKA

Elke kerk of kerkelijke instelling kan ook zelf rechtstreeks zaken

doen met Twinfield, maar mist dan de voordelen van de overeenkomst van Twinfield met KKA. Het online boekhoudpakket via KKA kost slechts 10,00 tot 12,50 per maand en geldt voor alle kerkelijke denominaties en kerkelijke instellingen.

In verband met de grote vraag zijn er weer twee voorlichtingsavonden over Twinfield gepland en wel op dinsdag 25 september en donderdag 25 oktober a.s. U kunt zich hier vanaf heden voor aanmelden.

Adres: Koningin Wilhelminalaan 23, Amersfoort

Ontvangst met koffie om 19.30 uur. Om 19.45 uur starten wij de presentatie. N.B.: in verband met de grote belangstelling die hiervoor bestaat is het nodig dat u zich van te voren aanmeldt.

Meld u aan via onlineboekhouden@kkgkka.nl

Verbreding dienstverlening KKA

Na een jaar van intensieve samenwerking tussen KKA en Stout Consultancy is Ewald Stout per 1 februari 2012 bij KKA in dienst getreden. Hij heeft aan de wieg gestaan van LRP. Hij geeft individuele LRP-trainingen, hij kan u helpen bij de implementatie van uw leden en bijdragenadministratie alsmede bij de auto-

matisering van uw betalingsverkeer. Ook kan LRP aan ons nieuwe online boekhoudpakket Twinfield gekoppeld worden. U kunt rechtstreeks met hem een afspraak maken:

E.W. Stout
consultant KKA
06-21 83 73 95

Per 1 september 2012 opent KKA/KKG haar 7de kantoor in Middelburg

Als KKA en KKG zijn wij heel blij dat wij per 1 september a.s. ons nieuwe kantoor in Middelburg kunnen openen.

In de Simpelhuisstraat op nummer 12 betrekken wij een keurig pand.

Twee medewerkers zullen onze dienstverlening in Zeeland dichterbij de kerken brengen. U kunt straks

voor onze totale dienstverlening op ons kantoor in Middelburg terecht. Ook kunnen wij werkzaamheden op uw eigen kerkelijk bureau verrichten.

Astrid Nootebaart en Anqueline van Hecke willen u graag van dienst zijn.

Voorlopig zal de acquisitie richting nieuwe klanten verricht worden door ons directeur Henk Wobben vanuit Amersfoort. Hij is te bereiken op 033-4671288. Hij komt graag naar u toe.

Begin januari 2013 hopen wij een open huis te hebben voor alle Zeeuwse kerken.

Meer informatie: www.kkgkka.nl • T (033) 467 10 12

VELLEMA TORENUURWERKEN

Vellema Torenuurwerken is al meer dan zestig jaar gespecialiseerd in reparatie, restauratie en periodiek onderhoud van (monumentale) torenuurwerken en klokken. Vellema combineert kennis en respect voor historische- en monumentale waarde met de vele mogelijkheden van toepassing van eigentijdse (automatiserings)technieken.

Kijk op onze website voor meer informatie of bel ons voor een vrijblijvende afspraak: **0518 43 22 99**.

VELLEMA
TORENUURWERKEN

VELLEMA. PASSIE VOOR MENS EN TECHNIEK.

VELLEMA TORENUURWERKEN - GRIENEDIJK 48 - HALLUM - WWW.VELLEMA.NL

dekkerdrukwerken

hortensiastraat 10, 8903 JN leeuwarden
 telefoon: (058) 233 00 00 www.dekkerdrukwerken.nl
 u kunt nu ook via onze website bestellen, zie "webdrukkerij"

VOORDELIGE COLLECTEBONNEN

1,00	1,25	1,50	2,00	2,50	5,00
1,00	COLLECTEBONNEN				5,00

Komt U bij ons kijken of komen wij naar U toe?
 Op www.KANTINEMEUBILERING.nl
 staan modellen- kleuren-prijzen van stoelen - tafels en kapstok.
 Tel. 0183-505085

Pels & Van Leeuwen

ORGELBOUWERS SINDS 1903

NIEUWBOUW
 RESTAURATIE
 ONDERHOUD

Platinalaan 10
 5234 GH 's-Hertogenbosch
 Tel 073 641 29 51
 Fax 073 642 50 55
www.pelsenvanleeuwen.nl
info@pelsenvanleeuwen.nl

Orgel te koop gevraagd

Wij willen ons huidige orgel in de Ontmoetingskerk te IJsselstein vervangen en zoeken een orgel met ca. 13 stemmen, verdeeld over hoofdwerk, borstwerk en pedaal. Toegestane afmetingen: hoogte 4500 mm., breedte 2075 mm., diepte 1150 mm.
 Contact gaarne vóór 29 september a.s. met Th. J. Teunissen tel. 030-2943406
 e-mail: t.teunissen8@kpnplanet.nl

HUGO REBEL

MEUBELMAKERIJ

ontwerp en maatwerk

Warandeburgstraat 15, 1271 ZC Huizen
 T 035 5381224 E info@rebelmeubelmakerij.nl

www.kerkinterieurmaat.nl

Uw glas-in-lood, onze zorg!

- Glas-in-lood restauratie
- Nieuw glas-in-lood
- Gebrandschilderd glas-in-lood
- Glassaplique
- Glasfusing
- Glasmonumenten
- Gast-atelier voor kunstenaars

GBB glaswerkingsbedrijf brabant

by Glaswerkings Bedrijf Brabant "GBB"
 Kapitein Hatterstraat 10
 5015-BB Tilburg
 Tel: 013-5325110

VAN DER WAL
 glas in lood bv

Van der Wal glas-in-lood bv
 Het Hoge 5
 7251 XT Vorden Tel: 0575-555742
 Van Oldenbomeveldstraat 83
 6828 ZN Arnhem Tel: 026-3706731

Donatus

het vertrouwde verzekeringsloket van A tot Z

Voor kerken en kerkelijke gebouwen heeft Donatus een aantal specifieke verzekeringsproducten ontwikkeld. Ook voor kerkelijke werkers in loondienst en kerkelijke vrijwilligers heeft Donatus verzekeringen op maat. Bijvoorbeeld:

- + aansprakelijkheid en rechtsbijstand
- + auto/verkeersschade
- + CAR-verzekering
- + inboedel/inventaris
- + kerkgebouwen, pastorieën en woonhuizen
- + kostbaarheden
- + milieuschade
- + monumenten
- + ongevallen vrijwilligers
- + orgels
- + verenigingsgebouwen
- + ziekengeld
(loondoorbetaling bij ziekte)
- + ziektekosten/zorgverzekering

Graag informeren wij u nader. Bel ons gerust voor een informatiefolder of een afspraak. Ook kunt u via onze website vrijblijvend een offerte aanvragen.

Donatus

Dé kerken- en monumentenverzekeraar

www.donatus.nl tel. 073 - 5221700

VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN

BELANGENBEHARTIGING • DIENSTVERLENING • KENNIS INSTITUUT

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer is de organisatie van beheerders in de Protestantse Kerk in Nederland. De VKB zorgt voor de belangenbehartiging en de dienstverlening voor haar leden.

Daarnaast is de Vereniging een kennisinstituut ten dienste van kerkrentmeesters en alle andere beheerders in de Kerk. De VKB beschikt daartoe over veel kennis en ervaring op het gebied van geldwerving, gebouwen en monumenten, beheer van begraafplaatsen, verzekeringen, enz.

De VKB weet wat er speelt in de kerk en in de wereld daar omheen. Zij weet wat kerkelijke gemeenten nodig hebben en zoekt daar betaalbare oplossingen voor. Protestantse gemeenten, Hervormde gemeenten, Gereformeerde kerken en Evangelisch-Lutherse gemeenten, maar ook externe relaties die binnen de doelstellingen van de Vereniging vallen, kunnen gebruik maken van de volgende diensten van de VKB:

- **MAATWERK IN VERZEKERINGEN:**
nu al ruim 6000 verzekeringen, ondergebracht bij Marsh/Mercer, voor WA, bestuurdersaansprakelijkheid, rechtsbijstand, ongevallen, fraude en beroving, vervanging van predikanten, zorg en inkomen, inkomensverzekeringen onder op maat gemaakte polisvoorwaarden en tegen uiterst scherpe premies.
- **STEUN BIJ GELDWERFING:**
al het materiaal voor de actie Kerkbalans (Nieuwe Stijl), eigen folders en brochures voor uw gemeente, advies voor de plaatselijke geldwerving.
- **ADVIEZEN VOOR BEHEERDERS:**
over kerktorens, orgels en kerkverwarming, belastingwetgeving en beheer van kerkelijke begraafplaatsen.
- **PUBLICATIES:**
handleiding voor kerkrentmeesters, modellen voor plaatselijke regelingen, overeenkomsten en tarieven.
- **ONDERSCHIEDINGEN VOOR VRIJWILLIGERS:**
draaginsignes, legplaquettes en speldjes bij jubilea van kerkelijke medewerkers.

VKB - IN DIENST VAN DE KERK

Centraal Bureau Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer
in de Protestantse Kerk in Nederland
Nicolaas Maessingel 271D, 3311 KS Dordrecht
Postadres: Postbus 176, 3300 AD Dordrecht.
Telefoon: 078 - 639 36 66, Fax: 078 - 631 59 49
E mail: info@kerkrentmeester.nl
Website : www.kerkrentmeester.nl